

Een betere groepssfeer door 'de **Baas** te zijn **in** je **eigen soap**'?

Marieke Hollander

**Praktijkonderzoek in het kader van de leerroute Master SEN Gedragsspecialist.
Module GS10 Leer- en onderzoekslijn: Meesterstuk en Afstuderen**

**Lesplaats: Amsterdam
Studentnummer: 2153372**

Begeleid door: M. Heemeijer

Fontys Opleidingscentrum Speciale Onderwijszorg, Tilburg
2010-2011

Inhoudsopgave:

Samenvatting:	6
Voorwoord:.....	8
Hoofdstuk 1; Algemeen idee.	9
1.1 Praktijkverkenning.....	9
Hoofdstuk 2; Verkenning van de theorie.	12
2.1. Theoretische verkenning.	12
2.1.1. ‘Groepssfeer’.	12
2.1.2.1. Het programma ‘Baas in eigen soap’.....	13
2.1.2.2. Reflecteren met ‘Baas in eigen soap’.	16
2.1.3. Kinderen en hun sociale talenten.....	17
2.2. De professionele houding van de leerkracht.....	17
2.3. Internationale vergelijking	18
2.4. Concretisering.....	19
Hoofdstuk 3; Plan van aanpak.	20
3.1. Het actieonderzoek.....	20
3.2. Onderzoeksvraag.	20
3.3. Triangulatie en validiteit.....	21
3.4. De onderzoeksmethodes.....	21
3.4.1. Klassenklimaatschaal	21
3.4.2. Semi-gestructureerd interview.....	21
3.4.3. Schaalvraag.....	22
3.4.4. Enquêtes.....	22
3.4.4.1. Enquête leerkrachten.....	23
3.4.4.2. Enquête ouders	23
3.5. Werken met ‘Baas in eigen soap’.	24
3.6. Verzamelen en verwerken van resultaten.....	24
3.7. Schematische weergave en tijdspad.	24
Hoofdstuk 4; Uitvoering en resultaten.	28
4.1. De beginsituatie.....	28

4.1.1. Hoe wordt de groepssfeer voor 31-1-2011 gewaardeerd door de leerlingen?	28
4.1.1.1. De Klassenklimaatschaal.....	28
4.1.1.2. De schaalvraag.....	30
4.1.2. Welke aspecten beïnvloeden volgens de leerlingen de groepssfeer?	31
4.1.3. Wat verstaan de leerlingen onder een goede groepssfeer?	33
4.1.4. Hoe wordt de groepssfeer voor 31-1-2011 gewaardeerd door de leerkrachten?	33
4.1.5. Hoe wordt de groepssfeer voor 31-1-2011 gewaardeerd door de ouders? ..	35
4.2. De aspecten die verbeterd zouden moeten worden gekoppeld aan de zeven reflectievragen.	36
4.3. De situatie na 11-3-2011.	39
4.3.1. Hoe wordt de groepssfeer na 11-3-2011 gewaardeerd door de leerlingen?	40
4.3.1.1. De Klassenklimaatschaal.....	40
4.3.1.2. De schaalvraag.....	42
4.3.1.3. De enquête.	43
4.3.2. Hoe wordt de groepssfeer na 11-3-2011 gewaardeerd door de leerkrachten?	44
4.3.3. Hoe wordt de groepssfeer na 11-3-2011 gewaardeerd door de ouders?	45
Hoofdstuk 5; Conclusies.....	48
5.1.1. De groepssfeer volgens de gehele groep.	48
5.1.2. De groepssfeer volgens de jongens en meisjes als losse groepen.	48
5.1.3. De groepssfeer volgens de collega's.	49
5.1.4. De groepssfeer volgens de ouders.	49
5.2. Verbeterpunten.....	50
5.3. Leerkrachthandelen.	51
5.4. Hoe kan ik de groepssfeer in mijn groep positief beïnvloeden met het programma 'Baas in eigen soap'?	52
5.5. Slotconclusie en aanbevelingen.	54
Hoofdstuk 6: Reflectie.	55
6.2. Reflectie op mijn eigen ontwikkeling.....	55
6.3. Reflectie op het onderzoek.	57
6.4. Invloed op de school.....	59
Literatuur:	60
Internetbronnen:	61

Bijlagen:	62
Bijlage 1: Groepshulpplannen.....	62
Bijlage 2: Gedragsregels en protocollen	64
Bijlage 3: Klassenregels zichtbaar in de groepen?	69
Bijlage 4: Semi-gestructureerd interview	70
Bijlage 5: Schaalvraag beginsituatie	72
Bijlage 6: Enquête leerkrachten beginsituatie	73
Bijlage 7: Enquête ouders beginsituatie.....	75
Bijlage 8: Enquête voor 6 leerlingen van het semi-gestructureerde interview.....	77
Bijlage 9: Schaalvraag eindmeting.....	78
Bijlage 10: Enquête leerkrachten eindmeting	79
Bijlage 11: Enquête voor de ouders; eindmeting	81
Bijlage 12: Onderzoek CCV& Sardes	83
Bijlage 13: Reflectievragen 'Baas in eigen soap'	84
Bijlage 14: Alle gegeven antwoorden semi-gestructureerd interview.....	86
Bijlage 15: Verslag over klimaat in de klas groep 7	87
Bijlage 16: Invullingen enquête leerkrachten beginsituatie	90
Bijlage 17: Invullingen enquête ouders beginsituatie	92
Bijlage 18: Invullingen enquête voor 6 leerlingen van het semi-gestructureerde interview	94
Bijlage 19: Invullingen enquête leerkrachten eindmeting.....	95
Bijlage 20: Invullingen enquête voor de ouders; eindmeting.....	97

Samenvatting:

Dit praktijkonderzoek was de afsluitende opdracht van de 'Master Special Educational Needs', leerroute gedragsspecialist.

In deze samenvatting zal ik de hoofdzaken van de opzet van mijn onderzoek en de resultaten beschrijven.

In dit onderzoek had ik mijzelf de vraag gesteld of ik de groepssfeer positief kon beïnvloeden met het programma 'Baas in eigen soap'. Het onderzoek vond plaats in een groep 8 van het basisonderwijs.

De keuze voor dit thema kwam voort uit het feit dat ik in mijn eerste studiejaar tijdens de intervisiebijeenkomsten steeds kwesties inbracht over kinderen die buiten de groep vielen en hoe ik hier het beste mee om kon gaan. De kern van het probleem lag steeds bij de groep en niet bij de individuele leerling. Er moest dus iets veranderen in de dynamiek van de gehele groep. Bovendien was dit een probleem door onze gehele school, waardoor er door de werkgroep sociale competenties van de school besloten werd het programma 'Baas in eigen soap' in te voeren.

Mijn onderzoeksvraag luidde: **Hoe kan ik de groepssfeer in mijn groep positief beïnvloeden met het programma 'Baas in eigen soap'?**

Om deze onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden heb ik eerst een literatuurstudie gedaan. Tijdens deze literatuurstudie heb ik mij verdiept in:

- Het begrip 'groepssfeer',
- Het programma 'Baas in eigen soap',

- De methode die wij op school al gebruikte 'Kinderen en hun sociale talenten'
- De professionele houding van de leerkracht in relatie tot de groepssfeer.

Vervolgens heb ik de Klimaatschaal en de schaalvraag uit het oplossingsgerichte werken bij de leerlingen uit mijn groep afgenomen om te zien hoe ze de groepssfeer waardeerden. Ook heb ik een semi-gestructureerd interview afgenomen om erachter te komen wat er leefde bij de leerlingen aan oorzaken van een eventueel negatieve groepssfeer en waar volgens hun een goede groepssfeer van afhankelijk was.

Bovendien wilde ik erachter komen welke aspecten er volgens de leerlingen verbeterd dienden te worden.

Ik heb de ouders van de leerlingen uit mijn groep en drie van mijn collega's een enquête afgenomen om erachter te komen hoe zij de groepssfeer waardeerden.

Vervolgens heb ik de uitkomsten van de bovenstaande meetinstrumenten gekoppeld aan de lessen van 'Baas in eigen soap' en aan mijn eigen handelen middels de zeven reflectievragen van 'Baas in eigen soap' en ben ik met dit programma gaan werken. Tot slot heb ik de Klimaatschaal, de schaalvraag en de enquêtes nogmaals afgenomen om te meten of de groepssfeer nu anders gewaardeerd werd.

Mijn conclusie is te lezen in paragraaf 5.5. en komt kort samengevat neer op de volgende drie factoren:

1. De leerlingen moeten zich mede-eigenaar voelen van de groepssfeer.
2. De sociale competenties moeten door alle lessen heen geoefend worden.
3. De leerkracht moet een professionele houding hebben.

Voorwoord:

Dit praktijkonderzoek heb ik uitgevoerd in het kader van mijn opleiding 'Master Special Educational Needs', leerroute Gedragsspecialist.

In mijn dagelijkse praktijk had ik te maken met een lastige groepsdynamiek in de groep 7 waarin ik les gaf. Ik heb geprobeerd met behulp van het programma 'Baas in eigen soap' de groepssfeer positief te beïnvloeden.

Bij het doen van dit praktijkonderzoek heb ik regelmatig feedback gehad van mijn critical friends Yvonne en Tineke, maar ook van mijn begeleidster Michelle Heemeijer. Zij gaven mij kritische en waardevolle feedback op de haalbaarheid van mijn onderzoek en de inhoud van de verschillende hoofdstukken. Bovendien kwamen zij met goede, stimulerende tips en ideeën. Ik wil hen hiervoor hartelijk bedanken! Natuurlijk wil ik ook de ouders van de leerlingen uit mijn groep en mijn collega's bedanken voor het invullen van de enquêtes. En tot slot wil ik Vincent Wubbels bedanken voor het geven van feedback op de leesbaarheid van mijn onderzoek en zijn geduld wanneer ik dagen achter de computer bezig was met de verslaglegging van mijn onderzoek.

Tot slot vond ik het heel erg leuk om te zien hoe gemotiveerd de leerlingen uit mijn groep waren om hun mening te vormen over de groepssfeer en om te merken hoe de leerlingen uit mijn groep reageerden op de lessen 'Baas in eigen soap'.

Hoofdstuk 1; Algemeen idee.

In dit hoofdstuk zal ik beschrijven hoe mijn dagelijkse praktijk eruitziet met betrekking tot de groeps sfeer en hoe wij op mijn school tot het programma 'Baas in eigen soap' zijn gekomen.

1.1 Praktijkverkenning.

Op de school waar ik werk, een reguliere basisschool in Amsterdam-West, krijgen wij als leerkrachten steeds meer te maken met gedragsproblemen. Dit is in Nederland een tendens die op meerdere scholen plaatsvindt. (Meersbergen, 2009) Er zijn leerlingen en zelfs groepen leerlingen die dagelijks nauw in de gaten gehouden moeten worden omdat ze anders de les verstoren, leerlingen die enkel naar hun eigen leerkracht luisteren en bij andere leerkrachten onbeschoft gedrag vertonen. In de wandelgangen en op vergaderingen wordt gesproken over dit gedrag van leerlingen. Ook vertonen leerlingen buiten schooltijd probleemgedrag. De school heeft te maken met ouders die komen klagen over medeleerlingen die hun kind lastig hebben gevallen. Er zijn nu al twee jaar achter elkaar leerkrachten die een groep leerlingen niet in toom kunnen houden omdat deze leerlingen met de hele groep gedrag vertoont dat het onmogelijk maakt om op een prettige manier les te geven (zie bijlage 1). Het gaat hier om verschillende soorten leerkrachten; ervaren, onervaren, streng en meegaand. Doordat deze klassen moeilijk of zelfs niet hanteerbaar zijn gaan leerkrachten op een andere school werken of stappen zelfs uit het onderwijs. Ik heb het dan nog niet over de onveilige sfeer voor de leerlingen in de groep. Leerlingen 'moeten' de hele dag stoer zijn en een grote mond hebben om niet zelf het slachtoffer te worden. Kortom de straatcultuur komt de school in. Deze conclusie hebben wij als team getrokken op de studiedag van 5 november 2010.

Dit onderwerp is niet nieuw binnen de school, al jaren wordt gewerkt aan het omgaan met gedragsproblemen en het zorgen voor een goed pedagogisch klimaat.

Zo heeft de school in 2004 meegedaan met een pilot 'Normen en waarden in de multiculturele context'. Naar aanleiding van deze pilot is het pestprotocol geschreven

dat het pestgedrag op school zou moeten voorkomen of tot het minimum zou moeten beperken (zie bijlage 2). In dit protocol staat dat wij acht schoolregels hebben waar de leerlingen hun handtekening onder moeten zetten en bovendien worden er per groep door de leerlingen zelf klassenregels gemaakt die aangepast worden naar de situatie van de groep. Deze klassenregels hangen niet in iedere groep (zie bijlage 3). Ik heb dit bekeken om na te gaan of iedere leerkracht wel handelt volgens het protocol. In de groepen waar de regels wel hangen hebben de leerkrachten moeite de leerlingen aan deze regels te houden (zie bijlage 1).

Sinds 2006 hebben wij op school de methode 'Kinderen en hun sociale talenten' (Borst van Beest & Bokkem, 2003). Deze methode leert de leerlingen sociale vaardigheden.

Het schooljaar 2009-2010 heb ik mij intensief beziggehouden met de groepssfeer in mijn groep (toen groep 7). Deze was erg negatief en onveilig. Dit merkte ik al meteen de eerste dag van het schooldag toen er een gezamenlijke opdracht gedaan moest worden. De leerlingen schreeuwden tegen elkaar en lachten elkaar uit. Nadat ik een jaar regelmatig les heb gegeven uit 'Kinderen en hun sociale talenten' is de sfeer niet aanwijsbaar verbeterd. Ik heb aan het begin van het schooljaar de Klassenklimaatschaal¹ afgenomen en aan het einde van het schooljaar weer. De score was verschoven, maar gemiddeld nog even laag. De positieve ontwikkeling die ik zag was dat de leerlingen er nu met elkaar over gingen praten, elkaar gingen aanspreken op negatief gedrag zoals uitlachen en zich meer betrokken leken te voelen bij dit onderwerp.

Bovenstaande maatregelen bleken onvoldoende effect te hebben gehad.

Tegen het einde van schooljaar 2009-2010 ontstond er vanuit de directie de behoefte opnieuw iets te doen aan de sociale vaardigheden van de leerlingen op onze school. De directie had te maken met leerkrachten die hun klas niet voldoende aan het werk konden houden en met klassen waar bijna geen vervangende leerkracht voor kon omdat de leerlingen zich dan misdroegen. Aan het Algemeen Pedagogisch Studiecentrum (APS) werd gevraagd of zij begeleiding konden bieden om dit probleem door de hele school aan te pakken. Het APS kwam met 'Baas in eigen

¹ www.klimaatschaal.nl

soap' (Prior & Van der Bolt, 2010). Dit programma heeft als doel leerlingen en docenten concrete vaardigheden bij te brengen om op een goede, positieve manier met elkaar om te gaan en zo de sociale veiligheid op school te vergroten.

Dit onderzoek is van belang voor mij als leerkracht van een groep met een lastige groepsdynamiek en voor leerkrachten van mijn school die gaan werken met het programma 'Baas in eigen soap'. Ik hoop met het programma 'Baas in eigen soap' te zorgen voor een veiliger pedagogisch klimaat, zodat de sfeer in mijn groep verbeterd. Ook wil ik werken aan mijn persoonlijke ontwikkeling door veranderingsdoelen te formuleren en deze stapje voor stapje in de praktijk te brengen en door te reflecteren op mijn eigen handelen.

Hoofdstuk 2; Verkenning van de theorie.

In dit hoofdstuk zal ik de theorie verkennen rond het begrip 'groepssfeer', het programma 'Baas in eigen soap' en de methode 'Kinderen en hun sociale talenten'. Ook zal ik het belang van een professionele houding van de leerkracht in relatie tot de groepssfeer bespreken. Tot slot zal ik 'Baas in eigen soap' vergelijken met de scholen die ik in Londen bezocht heb en omschrijven waarom ik denk dat de groepssfeer nu wel zal verbeteren.

2.1. Theoretische verkenning.

Deze verkenning richt zich op de groepssfeer en het programma 'Baas in eigen soap', omdat ik wil onderzoeken hoe de groepssfeer te verbeteren is met behulp van 'Baas in eigen soap'. Ook heb ik de methode 'Kinderen en hun sociale talenten' verkend, omdat wij op school de afgelopen jaren met deze methode gewerkt hebben en ik wil weten waar de verschillen liggen tussen deze twee methodes.

2.1.1. 'Groepssfeer'.

Omdat ik er in mijn onderzoek achter wil komen of de groepssfeer verbeterd als ik ga werken met 'Baas in eigen soap' omschrijf ik eerst wat er in de theorie verstaan wordt onder 'groepssfeer'.

Een 'goede sfeer' volgens de schoolgids (2010-2011) van mijn school:

Wij vinden het belangrijk om in de school een sfeer te creëren waarin de kinderen zich prettig voelen zodat zij met plezier naar school gaan. Respect en begrip voor elkaar vinden we dan ook noodzakelijk. Kinderen hebben volgens ons behoefte aan duidelijke afspraken zodat zij zich op school veilig kunnen voelen. Ook vinden wij het belangrijk de sociale competenties van de leerlingen te ontwikkelen. We verstaan onder de sociale competenties 'wat kinderen kunnen en kennen op het gebied van de omgang met elkaar en met anderen'. (p. 8)

Omdat ik de groepssfeer zal meten met de Klassenklimaatschaal, omschrijf ik hier wat de medeontwikkelaar van de Klassenklimaatschaal, Donkers (2009), verstaat onder een goede groepssfeer:

Relaties tussen mensen zijn het meest wezenlijk onderdeel van een goed klimaat in een school of klas. Goede sociaal-emotionele ontwikkeling van leerlingen is een aspect om dit goede klimaat te bereiken, maar een ander belangrijk aspect is de kwaliteiten van de leerkracht. Het gaat hier niet alleen om de onderwijskundige kwaliteiten van de leerkracht, maar ook om de manier waarop hij de relatie met zijn leerlingen gestalte geeft. (p.2)

De schrijvers van 'Baas in eigen soap' verstaan onder een goede sfeer in de klas:

Veiligheid is de basisvoorwaarde voor een goede sfeer in de klas. Je kunt in een school alleen prettig en effectief leren en werken als je je er veilig voelt. Daarom is werken aan sociale veiligheid een basisvoorwaarde voor alle kinderen die in school leren en voor alle volwassenen die er werken (Prior en Van der Bolt, 2010).

Mijn conclusie naar aanleiding van bovenstaande is dat het heel belangrijk voor een goede groepssfeer is dat de leerlingen zich veilig voelen. Ze moeten zich op hun gemak voelen, zichzelf durven zijn, zich geaccepteerd voelen en vertrouwen in zichzelf en anderen hebben. Om te zorgen voor een goede groepssfeer is een goed pedagogisch klimaat erg belangrijk. De manier waarop leerkrachten contact hebben met hun leerlingen is hierbij doorslaggevend. Vanuit de theorie komt dus naar voren dat mijn gedrag als leerkracht zeer belangrijk is.

2.1.2.1. Het programma 'Baas in eigen soap'.

Het lesprogramma 'Baas in eigen soap' is een afgeleide van 'Responding in Peaceful and Positive Ways' (RiPP) waarvan de effectiviteit in de Verenigde Staten is bewezen (CCV & Sardes, 2006). Er werden bijvoorbeeld minder straffen gegeven voor wapenbezit en er werd minder spanning ervaren door de leerlingen (zie bijlage 12). Aan RiPP zijn, in opdracht van het ministerie van Justitie, de werkzame elementen van de Zevenbladaanpak van APS² en C&SCO van Sardes³

² <http://www.zevenbladverbond.nl>

toegevoegd. In het kader van het Programma Geweld⁴ is besloten om in het schooljaar 2010-2011 'Baas in eigen soap' aan te bieden aan twintig voortgezet onderwijs scholen. Het ministerie van Justitie draagt bij in de kosten. Door het Kohnstamm Instituut is het programma als 'waarschijnlijk effectief' aangemerkt. 'Baas in eigen soap' zal door het Kohnstamm Instituut beoordeeld worden op uitvoerbaarheid en verwachte effectiviteit. Ook zal het programma in samenwerking met drie primair onderwijs scholen, waarvan onze school er één is, herschreven worden voor het primair onderwijs.

Het uitgangspunt van 'Baas in eigen soap' is dat iedereen recht heeft op veiligheid. Dat wordt verwoord in drie basisbehoeften en vier basisregels. Deze vormen samen de grondwet van veiligheid.

De drie basisbehoeften zijn de basisbehoeften van ieder mens, namelijk relatie, competentie en autonomie (Stevens, 2004). Onder de basisbehoefte 'relatie' wordt verstaan dat leerlingen zich geaccepteerd voelen, ze erbij horen en zich veilig voelen. Een leerling die zich competent voelt heeft het gevoel dat hij of zij de dingen die

er gedaan moeten worden aan kan. Een leerling die zich autonoom voelt weet dat hij of zij het leergedrag zelf kan sturen.

De

vier basisregels van 'Baas in eigen Soap' luiden:

- respect;
- niet over de streep;
- zonder geweld en
- aanspreekbaar.

Binnen deze regels krijgt iedere leerling de ruimte om op zijn of haar eigen manier te functioneren en voelt iedereen zich veilig en gewaardeerd. Bij deze vier regels kun je jezelf de volgende vragen stellen;

- Is het respectvol?
- Zou ik het zelf prettig vinden als een ander dat doet / zegt?
- Blijf ik binnen de grenzen van positief gedrag?
- Welke strepen trekken anderen en houd ik daar rekening mee?

³ <http://www.sardes.nl/C143-CSCO.html>

⁴ <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/vragen-en-antwoorden/wat-doet-de-overheid-om-de-veiligheid-te-vergroten.html>

- Is de oplossing van het conflict er een waar we allebei tevreden mee zijn?
- Gebruik ik macht en geweld om mijn zin te krijgen?
- Als een ander mij op mijn gedrag aanspreekt, luister ik daar dan naar?
- Stop ik ook echt als iemand mij vraagt te stoppen? (Prior en Van der Bolt, 2010)

Wanneer iedereen zich aan deze vier grondregels houdt ontstaat er een veilige sfeer in de klas.

‘Baas in eigen soap’ is erop gericht dat leerlingen zich mede-eigenaar voelen van het probleem en van de oplossing, zodat dit programma blijvend effect zal hebben.

Mede-eigenaarschap⁵ houdt in dat de leerlingen voelen dat het hun eigen verantwoordelijkheid is hoe zij zich gedragen, wat zij leren en hoe zij eventuele ruzies oplossen. Leerlingen worden bewust gemaakt van de keuzes die ze hebben in lastige situaties. Een zeer belangrijk uitgangspunt van ‘Baas in eigen soap’ is dat de nadruk ligt op het stimuleren van positief gedrag, de mede-eigenaarschap van leerlingen bij het voorkomen en oplossen van ruzies, het hele team wordt actief betrokken bij het creëren van een leeromgeving die positief gedrag stimuleert, de leerkrachten maken zelf met behulp van lesmateriaal een programma op maat en het programma is in alle lessen geïntegreerd. Door het stimuleren van positief gedrag ontstaat er een prettige sfeer in de groep en voelt iedereen zich gewaardeerd. Het feit dat het programma is geïntegreerd in alle lessen is een belangrijk punt, omdat leerlingen hun sociale competentie vooral in de praktijk ontwikkelen. Sociaal leren doe je altijd en overal, op alle momenten van de dag en in interactie met anderen. Daarom is het vreemd om ‘sociaal leren’ geïsoleerd aan te bieden als apart vak. Dan krijgt het niet echt betekenis voor de leerlingen in hun dagelijks leven, maar blijft het iets wat daar los van staat. De lessen die ik geef zullen dus doorlopend doorspekt moeten zijn van het oefenen van sociale competenties, bijvoorbeeld door veel samen te werken.

⁵ Eigenaarschap’ is een term uit de C&SCO-CAM-taal. Het betreft de mate waarin leerlingen en docenten zich mede-eigenaar gaan voelen van regels en handelingswijzen. Bij leerlingen wordt dit beoogd door leerlingen te betrekken bij bijvoorbeeld het maken van regels. Wanneer je hen laat meedenken over welke gedragsregels nuttig zijn, zullen zij die regels ook eerder internaliseren, ofwel zij zullen zich eerder mede-eigenaar van de regels voelen. (Mulder & Nagtegaal, 2011)

2.1.2.2. Reflecteren met 'Baas in eigen soap'.

Het handelen van de leerkracht is binnen 'Baas in eigen Soap' van groot belang.

Zoals ik in de conclusie van paragraaf 2.1.1. beschrijf is het handelen van de leerkracht essentieel voor de groepssfeer. Het is voor mij als leerkracht dus belangrijk te reflecteren op mijn handelen. Om te reflecteren op mijn eigen lessen en leerkrachtgedrag zal ik de zeven reflectievragen van 'Baas in eigen soap' gebruiken (bijlage 13). Hiermee wil ik voor mijzelf nagaan of ik voldoende werk aan de sociale veiligheid en sociale competentie van mijn leerlingen. Het gaat in deze reflectie om de volgende aspecten:

- **Klimaat**

Hoe is het klimaat in groep en het zichtbare gedrag? Op welke manier stimuleert en organiseert de leraar een positief klimaat en positieve gedragingen?

- **Persoon**

De waarden, houdingen en gedrag van degene voor de klas. Het gaat hier om de vraag: wie staat er voor de klas en welke kwaliteiten zet hij of zij in? Wat is de kwaliteit van de communicatie met de leerlingen (in contact/uit contact)? Worden de kinderen aangesproken met complimenten, vragen, kritiek en aanwijzingen, afwijzingen?

- **Basisbehoeften**

Het gaat hier om het ruimte geven aan de basisbehoeften van autonomie, relatie en competentie. Hoe is de speel- en leeromgeving georganiseerd? 'Wie fietst er?' Wat hebben de kinderen met elkaar te maken? Kunnen ze samenwerken, elkaar helpen, elkaar feedback geven, van elkaar leren, ergens leiding aan geven? En als het om competentie gaat: hoe leren ze hier (sociaal en cognitief)? Welke competenties ontwikkelen ze, welke intelligenties worden ingezet, hoe vinden reflectie en transfer plaats?

- **Echtheid**

Hoe realistisch is de leersituatie, 'klopt het' vanuit het perspectief van de leerling? De leersituatie moet iets te maken hebben met de kinderen, hun belangstelling, leefwereld en toekomstperspectief en

met echte situaties buiten de school⁶.

2.1.3. Kinderen en hun sociale talenten.

Sociale competentie is een belangrijk onderdeel en een voorwaarde voor een goed pedagogisch klimaat in de klas. De definitie van sociale competentie die aan de methode Kinderen en hun sociale talenten ten grondslag ligt is de volgende: "Sociale competentie is het vermogen om een adequate manier sociaal en emotioneel te functioneren" (Struiksma & Hoogenkamp, 2001). Het sleutelwoord in deze definitie is adequaat. Met adequaat wordt bedoeld dat iemand in zijn handelen een balans vindt tussen handelen uit eigenbelang en handelen met het oog op de belangen van een ander, binnen de maatschappij waarin hij leeft.

De methode heeft als uitgangspunt de competenties te oefenen de gehele schooldag door en in interactie met anderen (Van Voorst van Beest & Van Bokkem, 2003).

De methode 'Kinderen en hun sociale talenten' is ongetwijfeld een hele goede methode, maar zorgde, zoals ik al aangaf in paragraaf 1.1., in mijn groep niet voor een verbetering van de groepssfeer. Het programma 'Baas in eigen soap' zou hier wel voor moeten zorgen.

Ik verwacht dit omdat ik de methode 'Kinderen en hun sociale talenten' gebruikte als losse lessen en deze lessen vervolgens niet doortrok naar de dagelijkse praktijk. Mijn eigen handelen veranderde ik niet en ik reflecteerde er bijna niet op. Door de intensieve implementatie van 'Baas in eigen soap' door het APS word ik als leerkracht gedwongen om met behulp van de zeven reflectievragen naar mijn eigen handelen te kijken, erover na te denken en het vervolgens eventueel aan te passen. De professionele houding van mij als leerkracht is doorslaggevend voor het slagen van welke methode of welk programma in welk land dan ook.

2.2. De professionele houding van de leerkracht.

Zoals ik in voorgaande paragraaf al aangaf is de professionele houding van de leerkracht essentieel voor het slagen van het onderwijs. Dit is wat Marzano (2003) ook aangeeft. In het kader van de groepssfeer is 'pedagogisch handelen en

⁶ <http://www.aps.nl/NR/rdonlyres/73510452-4291-4058-9C88-87288AA717EB/0/Hetzevenbladverbond.PDF>

klassenmanagement' een belangrijke factor die zorgt voor betere onderwijsresultaten. Deze factor definieert hij als het bijeenkomen van handelingen van een leraar in vier verschillende domeinen:

1. Opstellen en toezien op de naleving van routines en regels.
2. Uitvoeren van maatregelen bij ordeverstorend gedrag.
3. Zorgen voor een effectieve relatie tussen leraar en leerlingen.
4. Zorgen voor de juiste mentale houding voor pedagogisch handelen en klassenmanagement.

Wanneer deze vier domeinen effectief en in harmonie met elkaar worden uitgevoerd, wordt een groep effectief gemanaged en zullen onderwijsresultaten verbeteren. Het derde door Marzano genoemde domein is het fundament voor acceptatie van regels, routines, procedures en methodes die de leerkracht gebruikt. Als de relatie tussen de leraar en de leerlingen dus effectief is zullen de leerlingen niet voortdurend de grens van wat mag en wat niet mag opzoeken. Dankzij de goede balans zullen de leerlingen ruimte voor eigen verantwoordelijkheid krijgen. Deze verantwoordelijkheid wordt bij 'Baas in eigen soap' mede-eigenaarschap genoemd.

Wanneer je het hebt over het verbeteren van de groepssfeer zijn de vier door Marzano genoemde domeinen belangrijk. Deze zorgen voor een veilig groepsklimaat en zoals ik in paragraaf 2.1.1. aangaf is het zeer belangrijk dat leerlingen zich veilig voelen voor een goede groepssfeer.

2.3. Internationale vergelijking

In oktober 2010 ben ik met een aantal studiegenoten naar Londen geweest om daar twee scholen te bezoeken. We hebben gekeken naar de werkwijze van die scholen op het gebied van Special Educational Needs en hoe er in de praktijk gewerkt wordt met Positive Behavior Support (PBS). Wanneer je 'Baas in eigen soap' vergelijkt met PBS vallen er twee dingen op. Ten eerste zijn er veel overeenkomsten tussen de twee aanpakken, zoals het bevestigen van positief gedrag; het hardop uitspreken van complimenten en fluisteren van kritiek; het consequent toepassen van de regels; de benodigde betrokkenheid van het gehele schoolteam en de geïntegreerde benadering door alle vakgebieden heen. Ten tweede valt het mij op dat er bij PBS niet expliciet gesproken wordt over het mede-eigenaarschap van de leerlingen. De regels waar de leerlingen zich aan moesten houden werden eerst van bovenaf

opgelegd en gedurende het schooljaar eventueel aangepast in overleg met de leerlingen.

Op de scholen in Londen heb ik wel voorbeelden gezien van leerkrachten die leerlingen zelf verantwoordelijk maakten voor hun gedrag. Er werd aan de leerlingen duidelijk gemaakt dat ze een keuze konden maken met positieve of negatieve gevolgen. Hiermee leert men de kinderen wel dat ze invloed hebben op hun eigen leven. Opvallend is dus ook hier dat het afhankelijk is van de leerkracht of een kind verantwoordelijk gemaakt wordt voor zijn eigen gedrag.

2.4. Concretisering

Door voorgaande verkenning ben ik mij nog meer bewust geworden van de belangrijke rol die het leerkrachtgedrag heeft voor de groepssfeer en het zorgen voor een goede werking van een methode. De leerkracht moet zorgen voor sociale veiligheid in de groep. De manier waarop de leerkracht contact heeft met zijn leerlingen is hierbij doorslaggevend. Ook is mij duidelijker geworden dat mijn lessen doorspekt moeten zijn met het oefenen van sociale competenties door bijvoorbeeld veel samen te werken. En bovendien dat het heel erg belangrijk is dat ik naar mijn eigen handelen kijk, erop reflecteer en het eventueel aanpas. Ik zal dus niet alleen de lessen geven die bij het programma 'Baas in eigen soap' horen, maar ook gedurende de gehele dag bewust bezig moeten zijn met het oefenen van sociale competenties en mijn eigen leerkrachtgedrag om het programma optimaal te laten werken.

In dit hoofdstuk heb ik de theorie rond het begrip 'groepssfeer', het programma 'Baas in eigen soap' en de methode 'Kinderen en hun sociale talenten' verkend. Ook heb ik het belang van een professionele houding van de leerkracht in relatie tot de groepssfeer besproken. Tot slot heb ik 'Baas in eigen soap' vergeleken met de scholen die ik in Londen bezocht heb en omschreven waarom ik denk dat de groepssfeer nu wel zal verbeteren. In hoofdstuk 3 zal ik mijn onderzoeksvraag toelichten en beschrijven met welke methodes ik dit onderzoek zal uitvoeren en de resultaten zal meten.

Hoofdstuk 3: Plan van aanpak.

In dit hoofdstuk zal ik mijn onderzoeksvraag toelichten en beschrijven met welke methodes ik dit onderzoek zal uitvoeren en de resultaten zal meten.

3.1. Het actieonderzoek.

Ik wil de sfeer in mijn groep verbeteren. Dit wil ik proberen te bereiken door het programma 'Baas in eigen soap' uit te voeren. Doordat mijn eigen handelen zeer belangrijk is in dit programma, wil ik ook de kwaliteit van mijn eigen handelen verbeteren. Dit soort onderzoek dat gericht is op het eigen handelen van de leraar en de situatie waarin dat handelen plaatsvindt noem je een actieonderzoek. (Harinck, 2007) Het uiteindelijke doel is een concrete verbetering van mijn eigen onderwijs. Dit actieonderzoek is gericht op meso-niveau (klasniveau).

3.2. Onderzoeksvraag.

Mijn onderzoeksvraag luidt;

Hoe kan ik de groepssfeer in mijn groep positief beïnvloeden met het programma 'Baas in eigen soap'?

Deelvragen:

1. Hoe wordt de groepssfeer voor 31-1-2011 gewaardeerd door de leerlingen?
2. Hoe wordt de groepssfeer voor 31-1-2011 gewaardeerd door de leerkrachten?
3. Hoe wordt de groepssfeer voor 31-1-2011 gewaardeerd door de ouders?
4. Wat verstaan de leerlingen onder een goede groepssfeer?
5. Welke aspecten beïnvloeden volgens de leerlingen de groepssfeer?
6. Wat betekenen deze aspecten voor mijn handelen als leerkracht van de groep?
7. Zijn deze aspecten te koppelen aan de zeven reflectievragen van 'Baas in eigen soap'?
8. Hoe wordt de groepssfeer na 11-3-2011 gewaardeerd door de leerlingen?
9. Hoe wordt de groepssfeer na 11-3-2011 gewaardeerd door de leerkrachten?
10. Hoe wordt de groepssfeer na 11-3-2011 gewaardeerd door de ouders?

3.3. Triangulatie en validiteit

Om te onderzoeken of de sfeer positief beïnvloed wordt wil ik eerst weten hoe de sfeer in de groep vooraf ervaren wordt. Om te zorgen dat mijn onderzoek valide is zal ik verschillende instrumenten gebruiken om de sfeer voor- en achteraf te meten. Ik zal de Klassenklimaatschaal, een semi-gestructureerd interview, de schaalvraag van het oplossingsgericht werken en enquêtes aan andere leerkrachten en aan ouders voorleggen. Hiermee benader ik ook verschillende doelgroepen, namelijk: de leerlingen, leerkrachten die ook weleens voor mijn groep staan en ouders. Deze verschillende doelgroepen kunnen verschillende percepties hebben. Daarmee hoop ik de verschillende gezichtspunten expliciet boven tafel te krijgen (Harinck, 2007).

3.4. De onderzoeksmethodes

3.4.1. Klassenklimaatschaal

Eerst zal ik de Klassenklimaatschaal afnemen bij de gehele groep. Dit instrument lijkt mij hier zeer geschikt voor, omdat het doel van dit genormeerde meetinstrument is om het pedagogisch klimaat in een klas in kaart te brengen. Het is belangrijk te zorgen dat de leerlingen de Klassenklimaatschaal zonder dat iemand kan meekijken in kunnen vullen, zodat ze zich vrij voelen de lijst eerlijk in te vullen. Deze groep leerlingen heeft de Klassenklimaatschaal vorig schooljaar al twee keer ingevuld. De leerlingen zijn dus bekend met het instrument. De Klassenklimaatschaal zal een score geven van 'de sfeer in de groep' en van 'de onderlinge leerlingrelaties'. De laatste score zal ik buiten beschouwing laten, omdat ik mij enkel wil richten op de score voor de groepssfeer.

3.4.2. Semi-gestructureerd interview

Naar aanleiding van de score van de Klassenklimaatschaal wil ik enkele leerlingen interviewen. Ik zal een semi-gestructureerd interview (bijlage 4) afnemen om erachter te komen wat er leeft bij de leerlingen aan oorzaken van een eventueel negatieve groepssfeer en waar volgens de leerlingen een goede groepssfeer van afhankelijk is. Ook wil ik erachter komen welke aspecten er volgens de leerlingen in onze groep verbeterd dienen te worden. Ik heb niet gekozen voor een gestructureerd interview, omdat ik voldoende ruimte over wil laten om de leerlingen nog extra informatie te laten geven als ze dat willen. Kallenberg, Koster, Onstenk en Scheepsmas (2007)

geven aan dat dit een geschikt middel is om meningen en opvattingen van mensen te verkrijgen.

Ik zal twee leerlingen interviewen die de enquête hoger dan het gemiddelde van de groep hebben ingevuld, twee die de lijst gemiddeld hebben ingevuld en twee die de enquête lager dan het gemiddelde van de groep hebben ingevuld. Ik heb deze keuze gemaakt om een gevarieerd beeld te krijgen van wat er leeft bij de leerlingen. Om ervoor te zorgen dat de leerlingen zich vrij voelen eerlijke antwoorden te geven is het belangrijk om de geïnterviewde leerlingen duidelijk te maken dat ze geen foute antwoorden kunnen geven en dat alles wat ze vertellen vertrouwelijk is en niet naar buiten zal komen.

3.4.3. Schaalvraag

Ik zal de schaalvraag uit het oplossingsgerichte werken in de week van 31-1-2011 voorleggen aan de groep en hier een gemiddeld cijfer uit laten komen. In de week van 11-3-2011 zal ik de schaalvraag weer voorleggen en hetzelfde doen. Ik heb hiervoor gekozen omdat ik hieruit kan afleiden of de leerlingen de sfeer als verbeterd ervaren. Wanneer de leerlingen na het toepassen van het programma 'Baas in eigen soap' de groepssfeer als verbeterd ervaren verwacht ik dat het gemiddelde cijfer voor de groepssfeer hoger zal zijn.

Bij het stellen van deze schaalvraag is het belangrijk dat ik de leerlingen hun cijfer anoniem laat geven, zodat ze niet onder eventuele groepsdruk een andere score zullen geven. Ook is het belangrijk de schaalvraag goed te introduceren, zodat de leerlingen goed begrijpen wat de schaalvraag inhoud.

3.4.4. Enquêtes

Ik heb ervoor gekozen om de ouders en drie van mijn collega's een enquête af te nemen. Het eerste gedeelte van deze enquête zal een deel met gesloten vragen bevatten, omdat ik de gegevens die hieruit voortkomen gemakkelijk kan kwantificeren. Het grote voordeel van gekwantificeerde gegevens is dat dit concreet meetbare gegevens oplevert. Om vervolgens betrouwbare uitspraken te kunnen doen heb ik een grote gegevensverzameling nodig (Kallenberg, Koster, Onstenk & Scheepsma, 2007). Aangezien ik slechts drie collega's vraag de enquête in te vullen, zal ik er rekening mee moeten houden dat ik te weinig gegevens van hen heb om

aan de hand van de enquête betrouwbare uitspraken te kunnen doen. Wanneer alle ouders de enquête invullen zal ik van hen wel een grote gegevensverzameling hebben en dus betrouwbare uitspraken kunnen doen. De gesloten vragen hebben een vier-puntsschaal van nooit, soms, meestal en altijd. Ook vraag ik een cijfer te geven voor de groepssfeer, zodat ik hier een gemiddelde van kan berekenen dat vervolgens ook een concreet meetbaar gegeven oplevert.

Ik heb ervoor gekozen in het tweede gedeelte van de enquête open vragen te stellen, zodat ik ook informatie krijg over de eigen opvattingen van de ouders en collega's. Het nadeel van de informatie die ik hieruit zal krijgen is dat het verwerken van deze gegevens in het algemeen intensiever zal zijn dan die van de gesloten vragen.

3.4.4.1. Enquête leerkrachten.

De leerkrachten die ook wel eens voor mijn groep staan zal ik vragen een enquête in te vullen (bijlage 6). Ik kies voor deze doelgroep, omdat zij misschien anders kijken naar de sfeer in de groep dan ik of de leerlingen. Het zou ook kunnen dat de sfeer in de groep anders is wanneer deze leerkrachten voor de groep staan. Deze leerkrachten zullen de enquête niet anoniem kunnen invullen, omdat het een zeer kleine groep is. Daarom zal ik aan hen uitleggen dat het doel van mijn onderzoek het verbeteren van de groepssfeer is en dat ik dus op geen enkele manier naar hun manier van lesgeven zal kijken.

3.4.4.2. Enquête ouders

Ik vind het belangrijk dat ik achter de mening van de ouders kom en zal de ouders vragen een enquête in te vullen (bijlage 7). De ouders kunnen de enquête anoniem invullen, zodat ze zich vrij voelen eventueel kritische antwoorden te geven. Ik heb ervoor gekozen om hen een enquête in te laten vullen, omdat ik denk dat zij een goed beeld hebben van hoe hun kind de sfeer in de groep ervaart. Wel moet ik er rekening mee houden dat ouders vaak door hun kind geholpen worden bij het invullen van formulieren omdat ze de taal niet altijd voldoende beheersen.

3.5. Werken met 'Baas in eigen soap'.

Ik zal in de periode van 31-1-2011 tot en met 11-3-2011 aan het werk gaan met het programma 'Baas in eigen soap'. Dit houdt in dat ik wekelijks lessen geef die horen bij 'Baas in eigen soap'. Deze lessen zullen zoveel mogelijk aansluiten bij de aspecten die verbeterd moeten worden volgens de leerlingen, de ouders en mijn drie collega's. Daarnaast zal ik reflecteren op mijn manier van lesgeven en aanspreken van de leerlingen met behulp van de zeven reflectievragen. Ik zal na 11-3-2011 gegevens gaan verzamelen, maar blijven werken met het programma 'Baas in eigen soap'.

3.6. Verzamelen en verwerken van resultaten.

Als ik al deze gegevens verzameld heb zal ik in kaart brengen hoe de situatie vooraf beoordeeld werd door leerlingen, collega's en ouders en deze vergelijken met de beoordeling van de situatie na het werken met 'Baas in eigen soap'. Ik zal de gegevens in tabellen en grafieken weergeven, zodat er een duidelijk en goed te vergelijken beeld ontstaat. Vervolgens zal ik mijn analyse van de gegevens per onderzoeksmethode beschrijven en een conclusie trekken.

3.7. Schematische weergave en tijdspad.

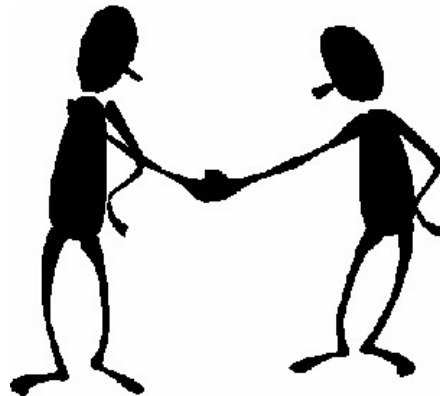
Onderzoeksvraag: Hoe kan ik de groepssfeer in mijn groep positief beïnvloeden met het programma 'Baas in eigen soap'?				
<u>Deelvragen</u>	<u>Doelgroep:bij wie verzamel ik data.</u>	<u>Dataverzameling: hoe verzamel ik de data.</u>	<u>Data-analyse: hoe ga ik de data analyseren.</u>	<u>Tijdspad.</u>
1 Hoe wordt de groepssfeer voor 31-1-2011 gewaardeerd door de	Leerlingen	Klimaatschaal, schaalvraag.	Grafiek, Tabel.	Week van 31-1-2011

leerlingen?				
2 Hoe wordt de groepssfeer voor 31-1-2011 gewaardeerd door de leerkrachten?	Collega's	Enquête.	Grafiek	Week van 31-1-2011
3 Hoe wordt de groepssfeer voor 31-1-2011 gewaardeerd door de ouders?	Ouders	Enquête.	Grafiek	Week van 31-1-2011
4 Wat verstaan de leerlingen onder een goede groepssfeer?	Leerlingen	Semi-gestructureerd interview	Cirkeldiagram	Week van 31-1-2011
5 Welke aspecten beïnvloeden volgens de leerlingen de groepssfeer?	Leerlingen	Semi-gestructureerd interview	Cirkeldiagram	Week van 31-1-2011
6 Wat betekenen	Ik als leerkracht.	Semi-gestructureerd	Tabel.	Week van 31-1-2011

deze aspecten voor mijn handelen als leerkracht van de groep?		interview afgenomen bij leerlingen. Zeven reflectievragen van 'Baas in eigen soap'.		
7 Zijn deze aspecten te koppelen aan de zeven reflectievragen van 'Baas in eigen soap'?	Ik	Vergelijking gegevens leerlingen en de zeven reflectievragen.	Tabel	31-1-2011
8 Hoe wordt de groepssfeer na 4-3-2011 gewaardeerd door de leerlingen?	Leerlingen	Klimaatschaal, schaalvraag.	Grafiek, Tabel.	Week van 11-3-2011
9 Hoe wordt de groepssfeer na 4-3-2011 gewaardeerd door de leerkrachten?	Collega's	Enquête.	Grafiek	Week van 11-3-2011
10 Hoe wordt de groepssfeer na 4-3-2011 gewaardeerd	Ouders	Enquête.	Grafiek	Week van 11-3-2011

door de ouders?				
--------------------	--	--	--	--

In dit hoofdstuk heb ik mijn onderzoeksvraag toegelicht en omschreven hoe ik het onderzoek van plan ben te gaan uitvoeren. In hoofdstuk 4 zal ik de resultaten van de verschillende meetinstrumenten weergeven.

Hoofdstuk 4; Uitvoering en resultaten.

In dit hoofdstuk zal ik de resultaten van de verschillende meetinstrumenten weergeven. Door gebruik te maken van grafieken probeer ik de gegevens te structureren.

4.1. De beginsituatie.

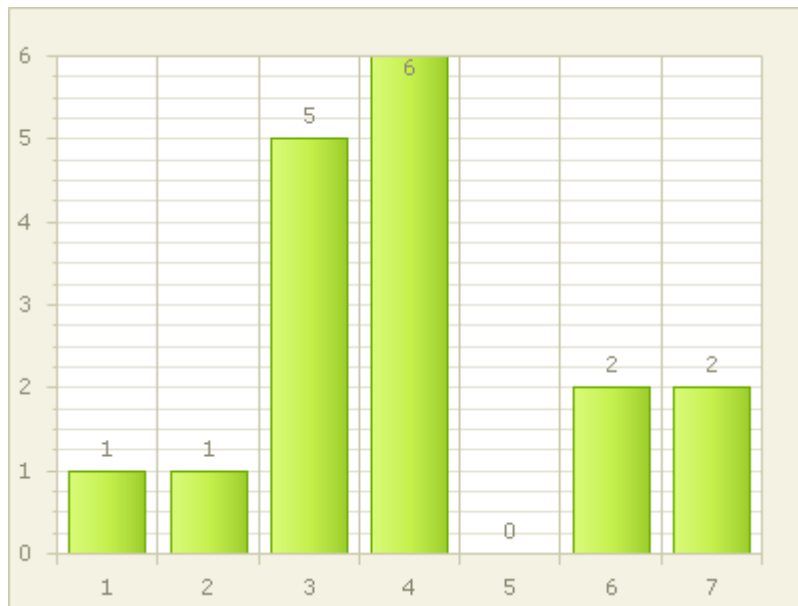
Mijn onderzoeksvraag luidt: Hoe kan ik de groepssfeer in mijn groep positief beïnvloeden met het programma 'Baas in eigen soap'? Om deze vraag te beantwoorden heb ik mijzelf tien deelvragen gesteld. Deze deelvragen zal ik in onderstaande paragrafen beantwoorden.

4.1.1. Hoe wordt de groepssfeer voor 31-1-2011 gewaardeerd door de leerlingen?

Om de waardering van de groepssfeer voor 31-1-2011 volgens de leerlingen vast te stellen heb ik gebruik gemaakt van de Klassenklimaatschaal en de schaalvraag.

4.1.1.1. De Klassenklimaatschaal.

Alle leerlingen hebben de Klassenklimaatschaal ingevuld. De antwoorden worden weergegeven in grafiek 1. Hierbij gebruikt de Klimaatschaal de cijfers 1 t/m 7 als normering. Deze staan voor: 1=zeer laag, 2=laag, 3=onder gemiddeld 4=gemiddeld 5=bovengemiddeld, 6=hoog en 7=zeer hoog. De score voor 31-1-2011 voor de sfeer van de groep kwam uit op een gemiddelde van 4.00. Dit is volgens de Klassenklimaatschaal gemiddeld in vergelijking tot de normgroep.

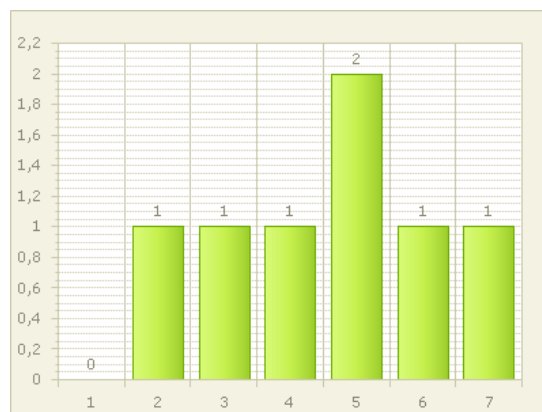
Grafiek 1; Sfeer in de klas.

Ik ervaar als leerkracht een verschil in onderlinge sfeer tussen de jongens en de meisjes van de groep. Ook krijg ik van collega's te horen dat zij dit verschil opmerken. Daarom heb ik de scores van de jongens en de meisjes gescheiden om te kijken of dit beeld overeenkomt met de scores.

Meisjes:

Geslacht	Sfeer
Meisje	4
Meisje	5
Meisje	6
Meisje	2
Meisje	5
Meisje	7
Meisje	3

Tabel 1: Invullingen van de meisjes

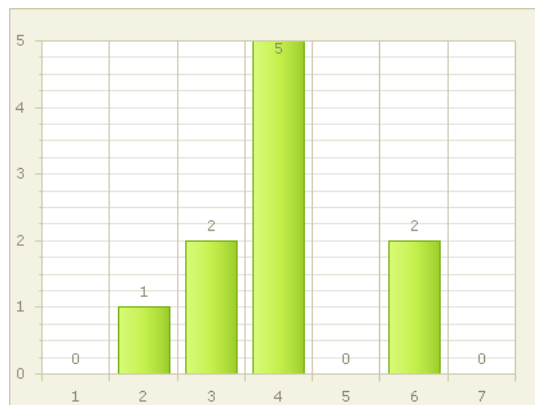

Grafiek 2: Sfeer in de klas bij de meisjes

De meisjes in de groep waarderen de sfeer in de klas gemiddeld met een 4,57. Deze score is bovengemiddeld.

Geslacht	Sfeer
Jongen	3
Jongen	2
Jongen	4
Jongen	6
Jongen	4
Jongen	6
Jongen	4
Jongen	3
Jongen	4
Jongen	4

Tabel 2: Invullingen van de jongens

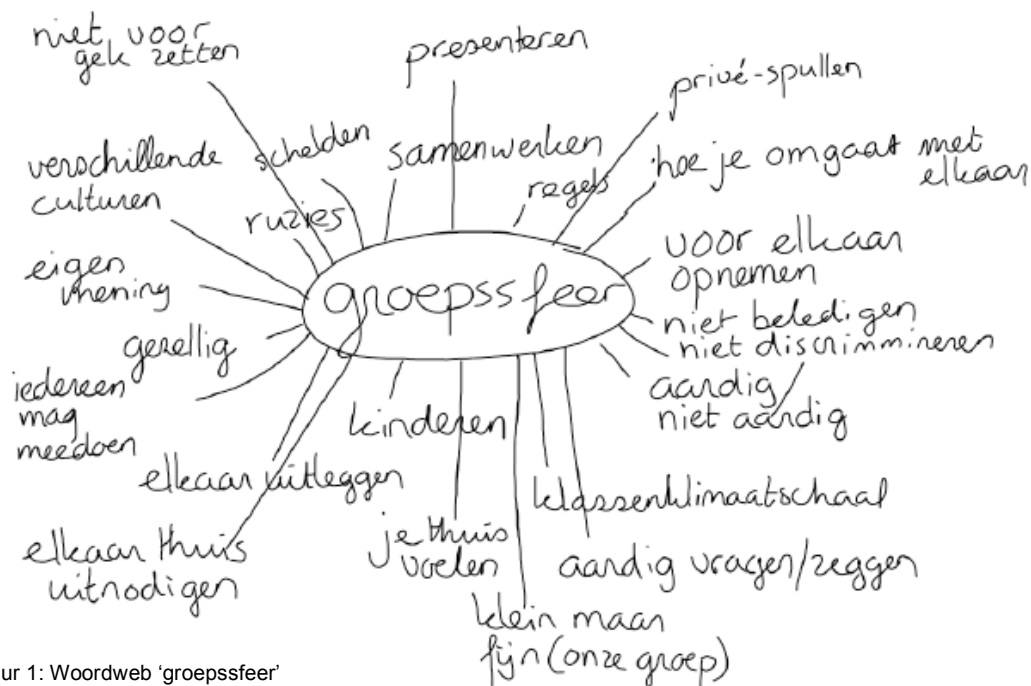

Grafiek 3: Sfeer in de klas bij de jongens

De jongens in de groep waarderen de sfeer in de klas gemiddeld met een 4.00. Deze score is gemiddeld.

4.1.1.2. De schaalvraag.

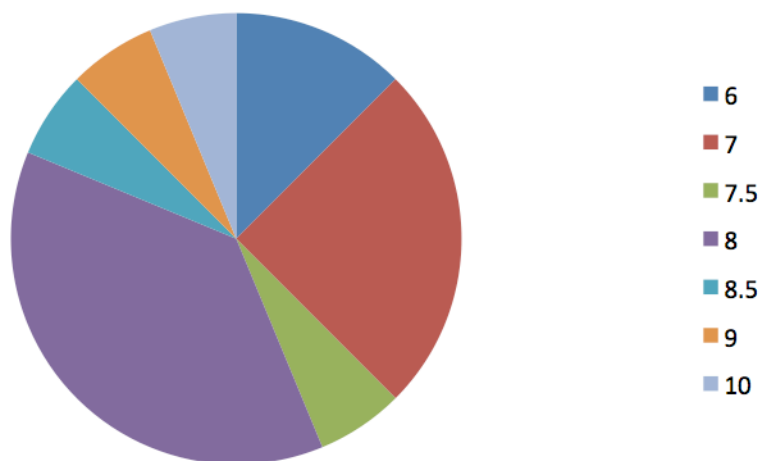
Ik heb voordat ik de schaalvraag afnam een woordweb over 'groepssfeer' gemaakt om te zorgen dat de leerlingen aan dezelfde aspecten van groepssfeer denken. Het volgende woordweb (figuur 1: woordweb 'groepssfeer') is ontstaan.

Figuur 1: Woordweb 'groepssfeer'

Vervolgens heb ik de schaalvraag gesteld met behulp van bijlage 5. Er kwam een gemiddelde van 7,69 uit.

Cijfer voor groepssfeer

Grafiek 4: Cijfer groepssfeer leerlingen

4.1.2. Welke aspecten beïnvloeden volgens de leerlingen de groepssfeer?

Naar aanleiding van de Klassenklimaatschaal heb ik zes leerlingen uitgekozen om te interviewen. Ik heb twee leerlingen geïnterviewd die de enquête hoger dan het gemiddelde van de groep hebben ingevuld, twee die de lijst gemiddeld hebben

ingevuld en twee die de enquête lager dan gemiddeld hebben ingevuld. Ik heb ervoor gekozen hier alleen de punten die twee of meer keer genoemd zijn op te schrijven, omdat de lijst anders erg lang werd en ik ervan uitgegaan ben dat punten die meerdere keren genoemd werden voor de leerlingen het belangrijkst zijn. Voor de volledige lijst met gegeven antwoorden zie bijlage 14. Aspecten die de groepssfeer nu negatief beïnvloeden en verandert moeten worden staan in de laatste kolom van tabel 3.

Wat gaat goed	Wat gaat niet goed	Wat moet verandert worden om de sfeer te verbeteren
Er worden veel geintjes gemaakt	Elkaar onaardig iets vragen, en agressief reageren i.p.v. rustig blijven als er iets gebeurd.	Rustig en normaal reageren
De 'hoe ga je met elkaar om'-lessen vinden we leuk.	Als we een invaller hebben wordt er slecht geluisterd.	Verschillende tweetallen werken, zodat je iedereen goed leert kennen.
Samenwerken		Elkaar niet uitlachen
Samen buitenspelen		

Tabel 3: Belangrijkste antwoorden semi-gestructureerd interview

4.1.3. Wat verstaan de leerlingen onder een goede groepssfeer?

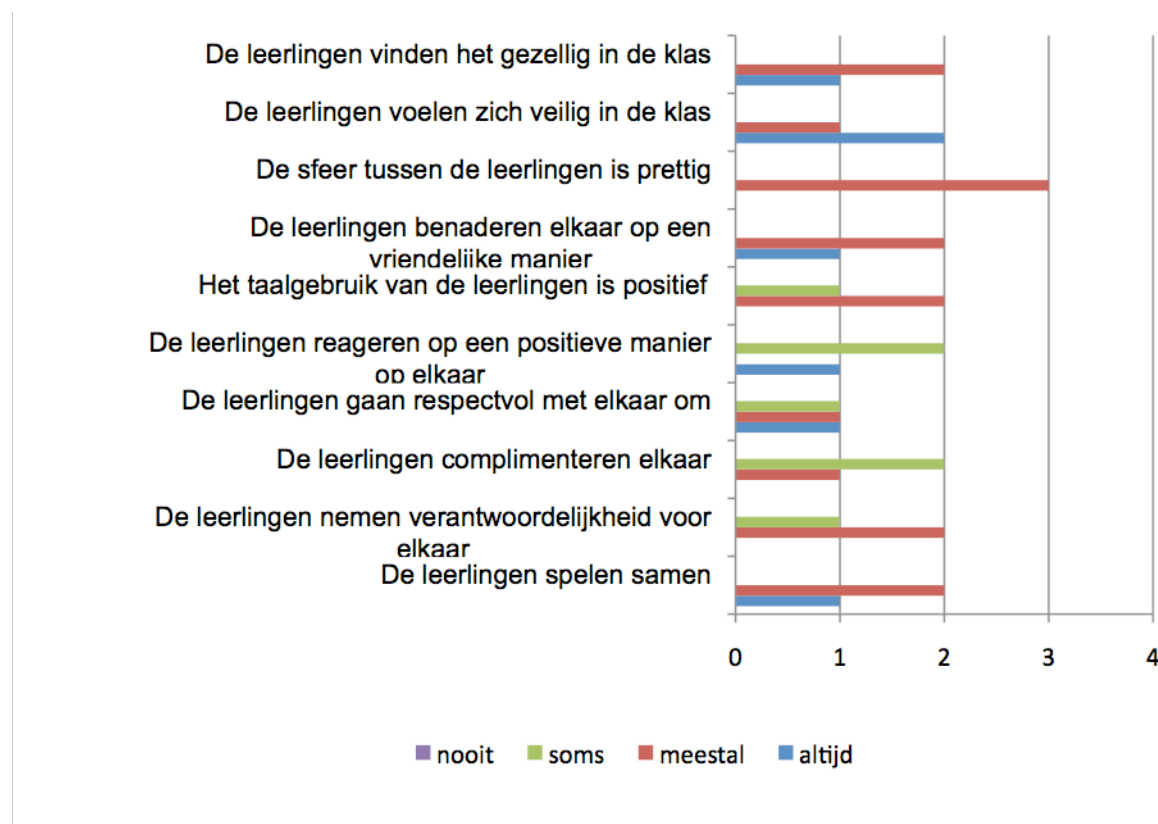
Ik heb de antwoorden op vraag 3 uit het semi-gestructureerde interview (bijlage 4) samengevat tot de volgende ideale situatie volgens de leerlingen: Een goede groepssfeer heb je als iedereen rustig met elkaar praat, elkaar groet, rustig werkt, elkaar helpt en niet te snel boos wordt op elkaar zodat er geen ruzie ontstaat. Voor de volledige lijst met gegeven antwoorden zie bijlage 14.

4.1.4. Hoe wordt de groepssfeer voor 31-1-2011 gewaardeerd door de leerkrachten?

Om erachter te komen hoe drie collega's die weleens voor mijn groep staan de sfeer waarderen heb ik hen begin januari een enquête afgenomen. De enquête bevatte open- en gesloten vragen. Ik heb deze apart uitgewerkt.

Mijn collega's geven de sfeer in de groep gemiddeld een 7.

De gesloten vragen.

Grafiek 5: Gesloten vragen drie collega's

De open vragen

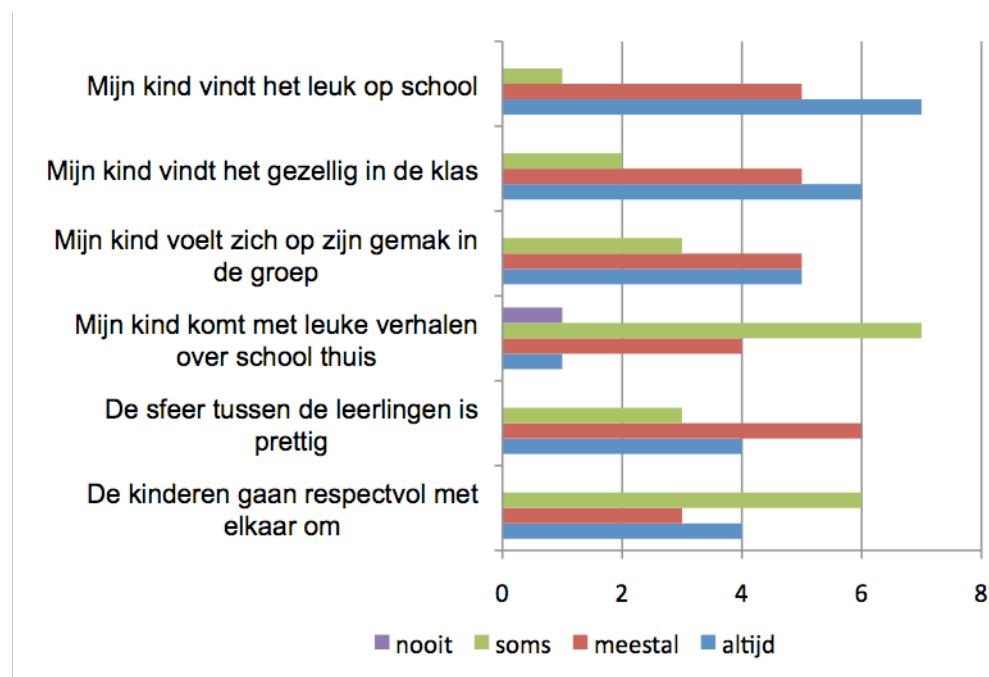
Opvallend is dat alle drie de bevroagde collega's het leerkrachtgedrag noemen als reden waarom dingen goed gaan in de groep. De een zegt: "Er staat een vrolijke betrokken leerkracht voor de groep", de ander zegt: "Er zijn duidelijke regels, de leerkracht bevestigt positief gedrag en heeft een voorbeeldfunctie. De kinderen hebben het gevoel er echt bij te horen er wordt echt naar de leerlingen geluisterd, de leerlingen hebben goed contact met de leerkracht". De laatste vermoedt dat er veel mag worden samengewerkt in de groep. Het door de leerlingen op elkaar reageren wordt door twee van de drie leerkrachten genoemd als aspect dat minder goed gaat. Hier worden wel verschillende redenen voor genoemd. De één zegt dat de groep 'nog' geen verantwoordelijkheid neemt voor prettig gedrag buiten het lokaal, de ander denkt dat dit komt doordat de kinderen geen zelfvertrouwen hebben, omdat ze thuis altijd negatief behandeld worden. De laatste collega zegt dat er onrust is bij de

overgang van de lessen. Ze vermoedt dat dit komt doordat de strakke lijn dan wegvalt. (Voor een volledige lijst met gegeven antwoorden, zie bijlage 16.)

4.1.5. Hoe wordt de groepssfeer voor 31-1-2011 gewaardeerd door de ouders?

Om erachter te komen hoe de ouders de sfeer waarden heb ik hen begin januari een enquête afgenomen. Deze enquêtes bevatten open- en gesloten vragen. Ik heb deze apart uitgewerkt.

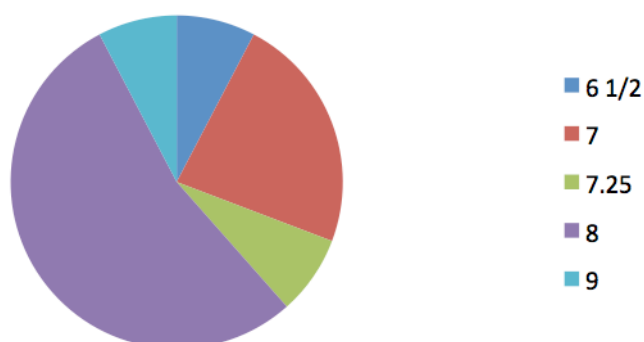
De gesloten vragen

Grafiek 6: Gesloten vragen ouders

Dertien van de zeventien ouders hebben het formulier ingevuld. De ouders gaven de sfeer in de groep gemiddeld een 7,67.

cijfer voor groepssfeer

Grafiek 7: Cijfer groepssfeer ouders

De open vragen.

Bijzonder weinig ouders vulden de open vragen in. Drie ouders vulden in dat de leerlingen meer respect voor elkaar moeten hebben. Ze geven hier geen verdere toelichting op. Op de vraag wat er al goed gaat en waar ik mee door moet gaan antwoorden twee ouders dat de kinderen al goed met elkaar omgaan en één ouder dat ik de problemen tussen de kinderen, als die er zijn, goed oplos. (Voor een volledige lijst met gegeven antwoorden, zie bijlage 17.)

4.2. De aspecten die verbeterd zouden moeten worden gekoppeld aan de zeven reflectievragen.

Er waren drie aspecten die meerdere keren genoemd werden. Deze drie aspecten heb ik als de drie belangrijkste aangemerkt, namelijk:

- rustig en normaal reageren,
- met verschillende tweetallen werken zodat je iedereen beter leert kennen
- elkaar niet uitlachen.

In het semi-gestructureerde interview heb ik de leerlingen gevraagd naar mijn houding als leerkracht (bijlage 4, vraag 5). In onderstaand schema (tabel 4: leerkrachthandelen) staan de gegeven antwoorden.

<i>Als het gaat om het verbeteren van de groepssfeer; waar vind je dan dat ik als juf goed in ben?</i>	<i>Vind je dat ik jullie op een goede manier aanspreek of ben ik soms zelf respectloos?</i>
---	--

Opletten wie er niet positief is.	Het is goed dat u eerst een kans geeft en dat je dan weg moet.
Waarschuwen.	Ja, u bent respectvol en behandelt ons niet als kleuters.
Conflicten oplossen.	In gesprek gaan als kinderen ruzie hebben. Het mag soms wel wat pittiger.
U bent realistisch. U zegt niet: "Blijf van elkaars spullen af", maar we moeten elkaars spullen respecteren.	Als een paar kinderen iets doen wat niet mag, moet niet iedereen straf krijgen.
Ingrijpen bij ruzie.	
U neemt de Klimaatschaal af en doet 'Baas in eigen soap'.	
We mogen veel samenwerken, waardoor je iedereen goed leert kennen.	

Tabel 4: Leerkrachthandelen

Met de drie verbeteraspecten van de leerlingen en hun antwoorden over mijn handelen heb ik de zeven reflectievragen ingevuld (tabel 5: Wie staat er voor de klas?) om te zien waar ik mijn handelen nog kan aanpassen, zodat de groepssfeer verbeterd.

Wie staat er voor de klas?

1. Wat zijn jouw waarden en hoe is dat voor de leerlingen merkbaar?

Ik vind het belangrijk dat de leerlingen elkaar niet uitlachen. Dit is merkbaar doordat ik ze aanspreek als ze dit wel doen en kinderen die elkaar hierop aanspreek complimenteer. Ook vind ik het belangrijk dat alle leerlingen zich veilig voelen in de groep. Dit merken de leerlingen doordat ik hierover met ze in gesprek ga tijdens de lessen 'Baas in eigen soap' maar ook n.a.v. incidenten en ze de Klimaatschaal laat invullen zodat ik kan meten hoe individuele kinderen zich voelen.

2. Wat zijn je kwaliteiten en hoe benut je die?

Ik kan goed organiseren. Ik heb een effectieve klasssenorganisatie waardoor de leerlingen zelfstandig kunnen werken. Deze organisatie benut ik door veel samenwerkopdrachten te plannen en ervoor te zorgen dat dit mogelijk is in het lokaal en op de gang. De leerlingen krijgen veel verantwoordelijkheid om te kiezen wat ze willen doen of hoe ze een ruzie oplossen.

3. Hoe spreek je de leerlingen aan?

Ik wil de leerlingen rustig en positief aanpreken. Dit doe ik meestal wel, maar soms raakt mijn geduld op en spreek ik leerlingen niet rustig en positief aan. Een leerling gaf aan dat het niet eerlijk is als iedereen straf krijgt terwijl maar enkele kinderen vervelend zijn. Nu ben ik hier bewuster mee bezig en spreek dit ook uit naar de kinderen. Diegene die het 'verpest' voor de rest kan dan even niet in de groep zijn.

Hoe organiseer je de lessen?

4. Zelfsturing en verantwoordelijkheid: wie fietst er?

Ik probeer op alle drie de aspecten die verbeterd zouden moeten worden de leerlingen medeverantwoordelijk te maken door het er met hen over te hebben. Ik vraag hen wat zij in deze situatie kunnen doen, waar zij invloed op hebben en wat hun rol in het verhaal is.

5. Met en van elkaar leren: wat hebben de leerlingen met elkaar te maken?

Doordat de leerlingen vaak samenwerken hebben ze veel met elkaar te maken. Ze moeten met elkaar overleggen hoe ze de opdracht aan willen pakken, maar ook leggen ze elkaar dingen uit. Uit het interview bleek dat de leerlingen vinden dat ze met meer verschillende tweetallen moeten werken, zodat ze elkaar beter leren kennen. Ik heb naar aanleiding hiervan kaartjes gemaakt waarmee er willekeurig twee- of viertallen gemaakt kunnen worden.

6. Werken aan competenties: hoe wordt er geleerd (en is dit leren of doen)?

De lessen die bij 'Baas in eigen soap' horen zijn doe-lessen, ik maak er echt leren van door in de dagelijkse praktijk, wanneer de leerlingen de competentie kunnen gebruiken, terug te komen op de geoefende competenties.

7. Echtheid: hoe interessant, herkenbaar, betekenisvol of nuttig is het voor de leerlingen?

De aspecten die aangepast moeten worden zijn door de leerlingen zelf aangegeven als verbeterpunt. Hierdoor zullen ze zeer betekenisvol zijn.

tabel 5: Wie staat er voor de klas?

4.3. De situatie na 11-3-2011.

Ik heb tijdens mijn onderzoeksperiode de lessen van 'Baas in eigen soap' iedere week gegeven. De lessen die ik gegeven heb vielen allemaal onder het kopje 'positief met elkaar omgaan'. Ik heb deze lessen gekozen, omdat de lesdoelen van deze lessen aansluiten bij de drie aspecten die de leerlingen willen verbeteren (zie 4.2.). De lessen waren erop gericht dat:

- De leerlingen hun eigen grens aan kunnen geven.
- De grens van een ander respecteren.

- De leerlingen elkaar vertrouwen, zodat er een veilig groepsklimaat kan ontstaan of dat dit verbeterd kan worden.
- De leerlingen samenwerken.
- De leerlingen elkaars en hun eigen kwaliteiten herkennen.
- De leerlingen elkaar complimenteren.

Ook sluiten ze aan bij de aspecten die mijn collega's het minst hoog gescoord hebben, namelijk:

- a) 'De leerlingen reageren op een positieve manier op elkaar'.
- b) 'De leerlingen complimenteren elkaar'.
- c) 'Het taalgebruik van de leerlingen is positief'.
- d) 'De leerlingen gaan respectvol met elkaar om'.
- e) 'De leerlingen nemen verantwoordelijkheid voor elkaar'.

Naar aanleiding van de zeven reflectievragen (zie tabel 5: Wie staat er voor de klas?) ben ik mij bewust geworden van drie dingen, namelijk dat ik:

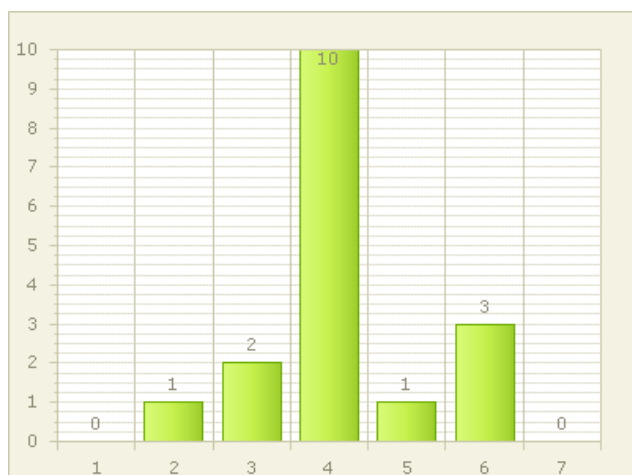
- 1- soms de hele groep straf geef als slechts enkele leerlingen lastig zijn.
- 2- de leerlingen vaak zelf laat kiezen met wie ze samenwerken, waardoor er vaak dezelfde tweetallen ontstaan.
- 3- wanneer ik de lessen 'Baas in eigen soap' geef, moet ik zorgen dat de competenties terugkomen in de dagelijkse praktijk, zodat het geen losse lesjes blijven maar echt leren wordt.

4.3.1. Hoe wordt de groepssfeer na 11-3-2011 gewaardeerd door de leerlingen?

4.3.1.1. De Klassenklimaatschaal.

Alle leerlingen hebben de Klassenklimaatschaal na 11-3-2011 nogmaals ingevuld. De antwoorden worden weergegeven in onderstaande grafiek 8: 'sfeer in de klas'. De score na 11-3-2011 voor de sfeer van de groep was volgens de Klassenklimaatschaal gemiddeld in vergelijking tot de normgroep. De gemiddelde score van de groep was 4,18.

Het valt mij op dat acht van de in totaal 17 leerlingen voor de groepssfeer een score invullen die twee punten of meer verschilt van hun eerste invulling. Vier van deze acht vulden de Klimaatschaal twee punten of meer hoger in en vier van de acht vulden de Klimaatschaal twee punten of meer lager in.

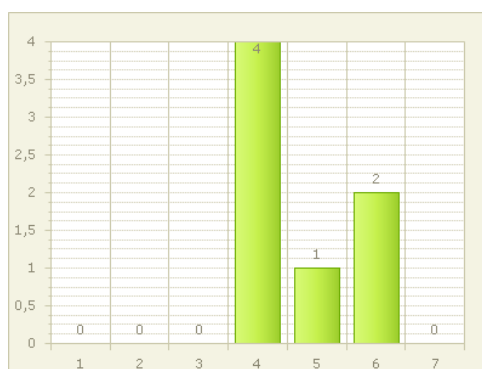
Grafiek 8; Sfeer in de klas

n scheiding aangebracht in de door de jongens en de meisjes ingevulde gegevens, zodat ik kan kijken of mijn vermoeden dat de sfeer tussen de meisjes beter is dan tussen de jongens juist is.

Meisjes:

Geslacht	Sfeer
Meisje	4
Meisje	4
Meisje	4
Meisje	6
Meisje	5
Meisje	6
Meisje	4

Tabel 6: Invullingen van de meisjes

Grafiek 9: Sfeer bij de meisjes

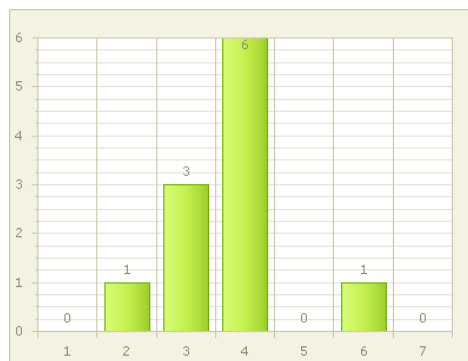
De meisjes in de groep waarderen de sfeer gemiddeld met een 4,71. Dit is een bovengemiddelde score in vergelijking met de normgroep. Voor 31-1-2011 was deze score een 4,57.

Jongens:

Geslacht	Sfeer
Jongen	3
Jongen	3

Jongen	4
Jongen	2
Jongen	6
Jongen	4
Jongen	4
Jongen	4
Jongen	4
Jongen	3
Jongen	4

Tabel 7: Invullingen jongens

Grafiek 10: Sfeer bij de jongens

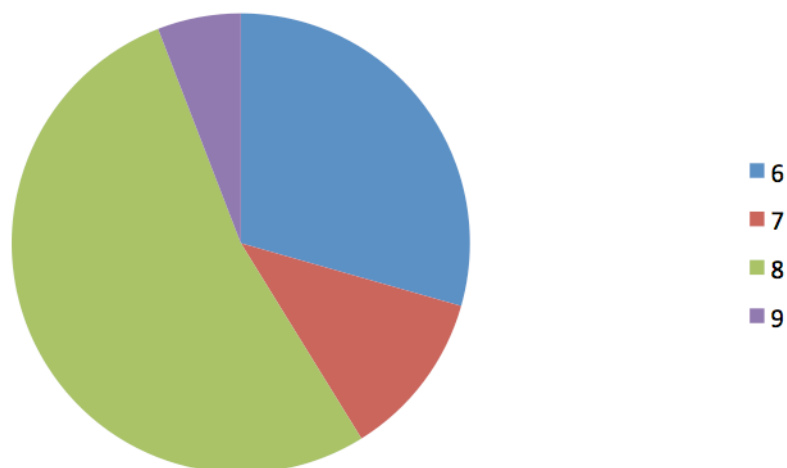
De jongens waarderen de sfeer in de klas gemiddeld met een 3.73. Dit is in vergelijking tot de normgroep een ondergemiddelde score. Voor 31-1-2011 was deze score een 4.00.

4.3.1.2. De schaalvraag

Ik heb het woordweb 'groepssfeer' (figuur 1) weer op het bord gezet en er kort met de groep over gesproken. Vervolgens heb ik de schaalvraag gesteld (bijlage 9). De leerlingen gaven de groepssfeer gemiddeld een 6,82.

De groepssfeer kreeg gemiddeld een 7,69 van de leerlingen voor 31-1-2011.

Cijfer voor groepssfeer

Grafiek 11: Cijfer groepssfeer n.a.v. schaalvraag.

4.3.1.3. De enquête.

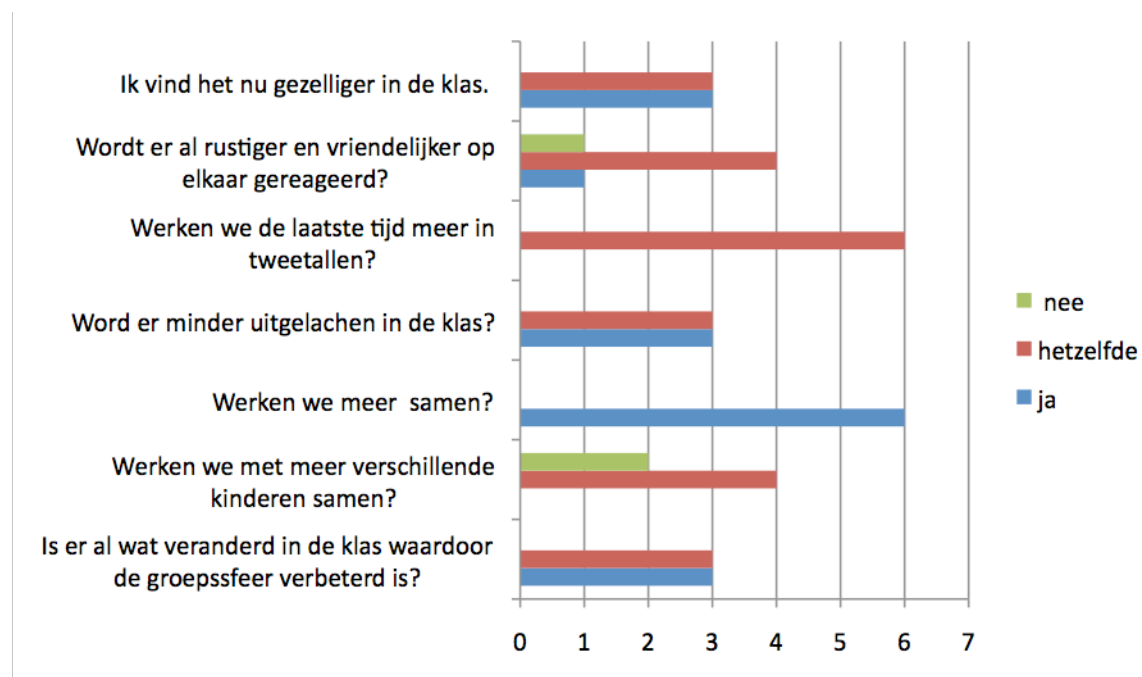
Ik heb begin januari zes leerlingen een semi-gestructureerd interview afgenomen.

Deze leerlingen gaven een aantal aspecten aan waarvan zij vonden dat zij verbeterd moesten worden. De drie meest genoemde en daardoor door mij als belangrijkste aangemerkte aspecten waren:

- rustig en normaal reageren,
- met verschillende tweetallen werken zodat je iedereen beter leert kennen
- elkaar niet uitlachen.

Ik heb dezelfde leerlingen een enquête (bijlage 8) afgenomen om erachter te komen of zij deze drie aspecten verbeterd vinden en of zij de groepssfeer verbeterd vinden. Verder heb ik ze gevraagd wat zij de belangrijkste verandering vinden.

Gesloten vragen.

Grafiek 12: Gesloten vragen leerlingen.

De zes leerlingen die ik na 11-3-2011 een enquête heb afgenomen vinden het 'rustiger en normaler op elkaar reageren' gemiddeld genomen niet verbeterd. Het 'elkaar niet uitlachen' vinden ze gemiddeld genomen wel verbeterd. Drie van hen vinden het hetzelfde gebleven en drie vinden het verbeterd. Het 'meer in verschillende tweetallen werken' vinden de leerlingen niet verbeterd, maar ze vinden dat ze wel meer samenwerken.

Open vragen.

Op de open vraag wat de leerling de belangrijkste verandering vindt zijn verschillende antwoorden gegeven.

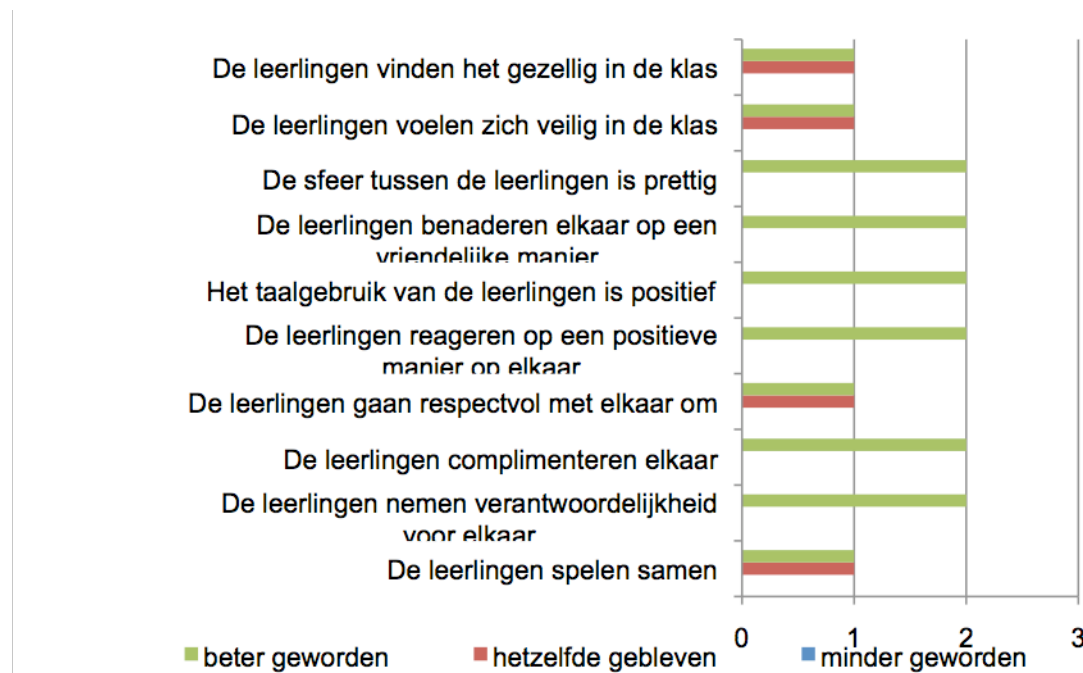
1. Er wordt veel minder uitgelachen en we helpen elkaar meer.
2. We werken meer samen, bijvoorbeeld met 'Baas in eigen soap'. (2 leerlingen)
3. Bijna iedereen praat met respect.
4. Het is gezelliger.
5. Hoe je op iemand reageert.

(Voor een volledige lijst met gegeven antwoorden, zie bijlage 18.)

4.3.2. Hoe wordt de groepssfeer na 11-3-2011 gewaardeerd door de leerkrachten?

Ik heb begin januari drie collega's die regelmatig voor mijn groep staan een enquête afgenomen. Dezelfde drie collega's heb ik na 11-3-2011 weer een enquête (bijlage 10) afgenomen om te zien of zij een verandering in de groepssfeer merken. Eén van de drie heeft sinds 31-1-2011 geen contact meer met mijn groep gehad. Zij kon de vragenlijst dus niet invullen.

Gesloten vragen

Grafiek 13: Gesloten vragen collega's.

De collega's scoren vier van de vijf aspecten die zij in eerste instantie het minst hoog scoorden als 'beter geworden'. Het zevende aspect, de leerlingen gaan respectvol met elkaar om, vond één collega wel verbeterd en de ander vond hem hetzelfde gebleven.

Mijn collega's geven de sfeer in de groep gemiddeld een 7,75. Deze twee collega's gaven bij de beginsituatie samen gemiddeld een 7.

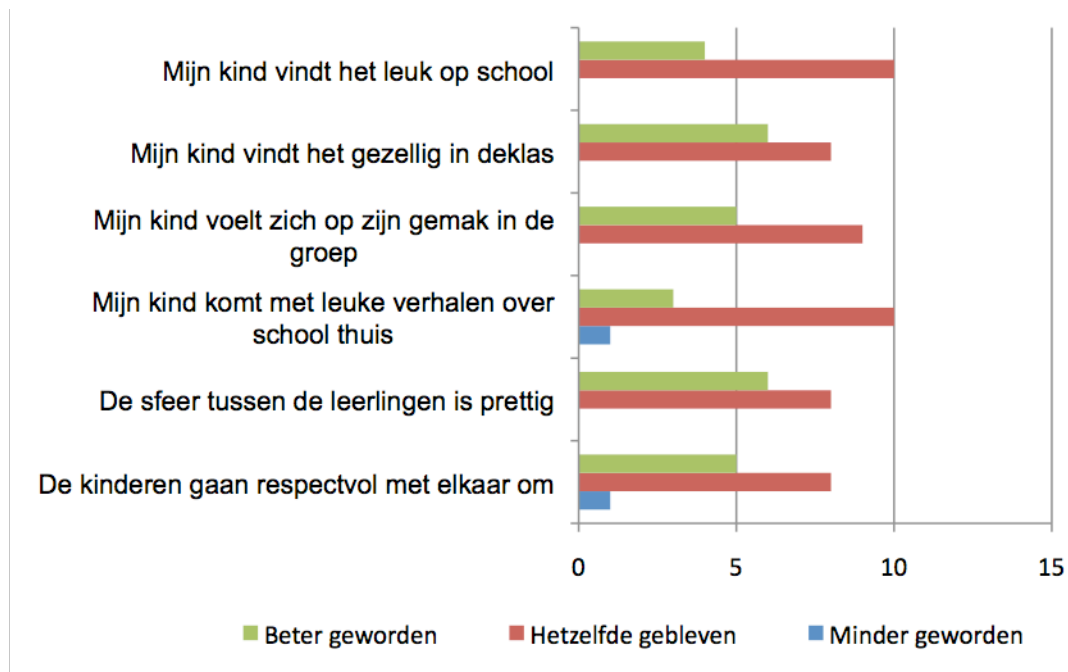
Open vragen.

Beide collega's zien een duidelijke verandering ten opzichte van het eerste deel van dit schooljaar. De ene collega ervaart minder 'straatgedrag' van de leerlingen. Ze vermoedt dat dit komt doordat de leerlingen krachtiger geworden zijn. De andere collega vindt dat voornamelijk de meisjes bijzonder positief gedrag vertonen. Een paar jongens kunnen zich heel negatief en respectloos uitlaten. Ze vermoedt dat dit pubergedrag is en dat ze elkaar nadoen. Ze trekken elkaar naar beneden. (Voor een volledige lijst met gegeven antwoorden, zie bijlage 19.)

4.3.3. Hoe wordt de groepssfeer na 11-3-2011 gewaardeerd door de ouders?

Begin januari heb ik de ouders een enquête afgenomen. Ik heb toen response gehad van dertien van de zeventien ouders. Nu heb ik alle zeventien ouders weer een enquête (bijlage 11) afgenomen en van veertien ouders response gehad. Het doel van de enquête was om erachter te komen of de ouders de gevraagde aspecten verbeterd vinden of juist niet.

Gesloten vragen.

Grafiek 14: Gesloten vragen ouders.

De ouders gaven de sfeer in de groep gemiddeld een 7,64. Voor 31-1-2011 was dit een 7,67.

Grafiek 15: Cijfer groepssfeer ouders.

Open vragen.

Op de vraag of de ouders een verandering ten opzichte van het eerste deel van dit schooljaar merken antwoordden zeven ouders met 'ja' en zeven ouders met 'nee'.

Op de vraag wat er veranderd is vulden de zeven ouders de volgende antwoorden in:

-Omgaan met elkaar is verbeterd. (3 ouders)

- Jullie doen vaker 'baas in eigen soap'
- Leuke trips naar musea en concerten
- De kinderen vragen het als ze iets willen
- Minder klachten van mijn kind over de kinderen die hem pesten.

Op de vraag hoe ze denken dat dit komt antwoordden de ouders:

- *De juf is professioneel.
- *Door de juf.
- *'Baas in eigen soap' is een waardevol programma.
- *Door meer gemeente budget.
- *Door de regels die gemaakt zijn.
- *Geen idee.
- *Niet ingevuld.

(Voor een volledige lijst met gegeven antwoorden, zie bijlage 20.)

In dit hoofdstuk heb ik aan de hand van mijn deelvragen de data gepresenteerd en kort toegelicht. In hoofdstuk 5 zal ik hier conclusies uit trekken en mijn onderzoeksvraag beantwoorden. Ik zal ook kijken welke verschillen of overeenkomsten te bemerken zijn tussen de verschillende doelgroepen en een link te leggen naar de theorie.

Hoofdstuk 5; Conclusies.

In dit hoofdstuk zal ik conclusies trekken uit de gegevens die ik in hoofdstuk 4 heb weergegeven. Mijn onderzoeksvraag: **Hoe kan ik de groepssfeer in mijn groep positief beïnvloeden met het programma 'Baas in eigen soap'?** zal ik in dit hoofdstuk beantwoorden.

5.1. De groepssfeer.

5.1.1. De groepssfeer volgens de gehele groep.

Ik heb de Klassenklimaatschaal twee maal afgenomen bij de leerlingen uit mijn groep. Uit dit meetinstrument blijkt dat de leerlingen de groepssfeer in de periode van 31-1-2011 tot 11-3-2011 positief beïnvloedt vinden. De gemiddelde score stijgt van 4.00 naar 4.18. Opvallend is dat de schaalvraag een ander beeld geeft. Deze score is gedaald van 7,69 naar 6,82.

Op individueel niveau zijn bij de Klassenklimaatschaal grote verschillen op te merken tussen beide scores (zie 4.3.1.1.), zowel in positieve als negatieve zin. Een verklaring hiervoor kan zijn dat het moment van afname invloed heeft op de score van de leerling. Wanneer er die dag iets negatiefs gebeurd is vult een leerling mogelijk een andere score in dan wanneer er die dag iets positiefs gebeurd is.

Het kan zijn dat de leerlingen moeite hebben een score in te vullen die het gemiddelde van een periode weergeeft en zich laten beïnvloeden door de gebeurtenissen van een bepaalde dag.

Mijn conclusie is dat de groepssfeer volgens de leerlingen in de periode van 31-1-2011 tot 11-3-2011 noch positief noch negatief beïnvloedt is.

5.1.2. De groepssfeer volgens de jongens en meisjes als losse groepen.

Wanneer ik de scores van de jongens en de meisjes apart bekijk (zie 4.1.1.1. en 4.3.1.1.) valt mij het volgende op. De meisjes scoorden de klimaatschaal eerst gemiddeld op een 4,57 en vervolgens op een 4,71. Dit is een vooruitgang. De jongens daarentegen scoorden eerst een 4,00 en vervolgens een 3,73. Dit is een duidelijke achteruitgang. De jongens scoorden in eerste instantie een halve punt

lager dan de meisjes en vervolgens zelfs een heel punt lager! De sfeer bij de jongens is dus duidelijk minder goed dan bij de meisjes. Dit is iets dat de kinderen zelf ook herkennen. Ze benoemen het weleens tijdens een klassengesprek: “Bij de meisjes gaat het goed, maar bij de jongens niet...”. Mijn collega’s en ik herkennen deze verschillen in sfeer ook duidelijk (zie 4.3.2.) De jongens hebben regelmatig ruzie en meningsverschillen dan de meisjes.

5.1.3. De groepssfeer volgens de collega’s.

Ik heb mijn collega’s die regelmatig contact met mijn groep hebben twee keer een enquête afgenomen om erachter te komen of zij de groepssfeer positief of negatief veranderd vinden in de periode van 31-1-2011 tot 11-3-2011. Mijn collega’s waardeerden de groepssfeer eerst gemiddeld met een 7 en na 11-3-2011 met een 7,75. Dit is een duidelijke verbetering van de groepssfeer. Zij denken dat dit komt doordat de leerlingen krachtiger geworden zijn en minder straatgedrag vertonen. Ik vermoed dat de verbetering van de groepssfeer te maken heeft met het feit dat er de laatste periode meer aandacht voor dit onderwerp is geweest, waardoor de leerlingen zich meer bewust zijn van de groepssfeer. Mijn collega die iedere dinsdag voor mijn groep staat benoemde het negatieve gedrag van enkele jongens in de groep: “Een paar jongens kunnen zich heel negatief en respectloos uitlaten, binnen en buiten de school. Heel storend voor in de groep”. Wanneer je kijkt naar de uitslag van de Klimaatschaal waarin ik de scores van de jongens en meisjes gescheiden heb is duidelijk te zien dat deze uitspraak van mijn collega klopt met de beleving van de leerlingen.

Opvallend is het aspect ‘de sfeer tussen de leerlingen is prettig’ het hoogst wordt gescoord door mijn collega’s. Vervolgens scoren ook beide collega’s dit aspect in de tweede enquête als verbeterd. Je kunt hieruit opmaken dat de sfeer tussen de leerlingen bij collega’s positief overkomt, terwijl de leerlingen hier zelf kritischer over zijn.

5.1.4. De groepssfeer volgens de ouders.

Ik heb alle ouders van de leerlingen uit mijn groep twee keer een enquête afgenomen. De ouders waardeerden de groepssfeer eerst met een 7,67 en vervolgens met een 7,64. Hieruit concludeer ik dat de ouders de groepssfeer niet

verbeterd, maar ook niet verslechterd vinden. Naar mijn mening is dit goed te verklaren, omdat een ouder ook minder direct mee zal krijgen hoe de sfeer in de groep is. Zeker omdat het hier gaat om wat oudere leerlingen waarbij ouders niet meer alles te horen krijgen van hun kind en waarbij ouders hun kind niet meer naar school brengen. Opvallend vind ik dat iets meer dan de helft van de ouders in de tweede enquête de gesloten vragen met 'hetzelfde gebleven' beantwoordt, iets minder dan de helft van de ouders met 'beter geworden' en slechts twee ouders antwoordden op twee vragen met 'minder geworden'. Hieruit zou ik verwachten dat het gemiddelde cijfer op zijn minst gelijk blijft of zelfs omhoog zou gaan, maar dit is niet het geval. Je zou hieruit kunnen concluderen dat de door mij gevraagde aspecten in de gesloten vragen niet de aspecten zijn die ouders zwaar laten wegen als ze de groepssfeer beoordelen.

Ouders geven in de open vragen aspecten aan die ze verbeterd vinden. Deze aspecten komen niet aan de orde in de door mij gestelde gesloten vragen. Twee keer wordt het programma 'Baas in eigen soap' genoemd als reden van verbetering. Hier maak ik uit op dat de ouders wel iets meekrijgen van 'Baas in eigen soap'.

5.2. Verbeterpunten.

De leerlingen en collega's hebben beiden punten aangegeven waarvan ze vonden dat die verbeterd moesten worden. De ouders gaven op deze vraag drie keer het antwoord 'de leerlingen moeten meer respect voor elkaar hebben', maar wat hier exact mee bedoeld werd stond er niet bij vermeld. Verder gaf geen enkele ouder een suggestie om de sfeer te verbeteren. De punten van de leerlingen en de collega's zijn vergelijkbaar. De belangrijkste punten van de leerlingen waren:

1. Rustig en normaal op elkaar reageren.
2. Met verschillende tweetallen werken, zodat je iedereen goed leer kennen.
3. Elkaar niet uitlachen.

Collega's scoorden bij de gesloten vragen het minst hoog op de aspecten:

- a) 'reageren op een positieve manier op elkaar'
- b) 'de leerlingen complimenteren elkaar'
- c) 'het taalgebruik van de leerlingen is positief'.
- d) 'gaan respectvol met elkaar om'

e) 'de leerlingen nemen verantwoordelijkheid voor elkaar'

Het eerste aspect van de leerlingen en aspect a en c van de collega's hebben een grote overlap. Ditzelfde geldt voor het derde aspect van de leerlingen en aspect d van de collega's. Je zou kunnen zeggen dat de collega's en de leerlingen op één lijn zitten in wat ze verbeterd wilden zien.

De punten die door de leerlingen en de collega's zijn aangegeven zijn binnen deze korte periode van 1½ maand verbeterd (zie 4.3.1.3. en 4.3.2.). Ik denk dat dit komt doordat voornamelijk de drie aspecten die de leerlingen genoemd hebben een duidelijk thema in de klas zijn geweest de afgelopen periode. De leerlingen wilden deze aspecten verbeterd hebben en met de 'Baas in eigen soap'-lessen oefenden we deze aspecten. Doordat de leerlingen duidelijk voor ogen hadden wat ze verbeterd wilden zien waren ze hier ook bewuster mee bezig. De theorie van 'Baas in eigen soap' sluit hier ook bij aan. Wanneer leerlingen zich mede-eigenaar voelen van een probleem en van de oplossing zullen ze hun eigen rol zien en de kans pakken hier wat mee te doen.

5.3. Leerkrachthandelen.

Mijn houding als leerkracht is volgens de theorie (zie 2.2.), maar ook bij 'Baas in eigen soap' doorslaggevend. Reflecteren op je handelen hoort bij de professionele houding van de leerkracht. 'Baas in eigen soap' heeft mij gedwongen te reflecteren op mijn handelen. Naar aanleiding van de reflectie (zie tabel 5: Wie staat er voor de klas?) ben ik tot de conclusie gekomen dat ik drie verbeterpunten had, namelijk:

- 1- Niet de hele groep straf geven als slechts enkele leerlingen lastig zijn.
- 2- Zorgen dat de leerlingen met verschillende tweetallen gaan werken, zodat er gerichte interactie tussen alle leerlingen ontstaat.
- 3- Zorgen dat de 'Baas in eigen soap'-lessen terugkomen in de dagelijkse praktijk, zodat het geen losse lesjes blijven maar echt leren wordt.

Dit laatste punt komt ook naar voren in de theorie (zie 2.1.2. en 2.1.3.) waar ik aangeef dat je sociaal leren overal doet en in interactie met anderen.

Naar aanleiding van bovenstaande uitkomst uit mijn reflectie ben ik mijn handelen aan gaan passen. Ik heb:

- 1- geen straf meer gegeven aan de hele groep,

- 2- kaartjes gemaakt waarmee willekeurig twee- of viertallen gemaakt kunnen worden en
- 3- ik ben de competenties uit de lessen van 'Baas in eigen soap' de hele lesdag door gaan aanleren.

Ik heb de leerlingen meer eigenaar van de sfeer gemaakt. De leerlingen willen zelf graag de sfeer verbeteren en begrijpen meer en meer wat ervoor zorgt dat de sfeer verbeterd. Hierbij is mijn rol als leerkracht doorslaggevend, omdat ik er in mijn planning voor gezorgd heb dat er expliciet met deze aspecten geoefend kon worden. Maar ook omdat ik de leerlingen hun eigen rol wilde leren zien en bovendien hen de verantwoordelijkheid wilde geven om hun gedrag ten opzichte van elkaar te verbeteren. Dit heb ik effectief gedaan doordat ik de leerlingen heb laten aangeven wat er precies nodig is voor een betere groepssfeer. Dit is effectief geweest doordat ik hiermee heb laten zien aandacht en begrip voor de leerlingen te hebben. Aandacht en begrip behoren volgens Marzano tot de algemene kenmerken die een leerkracht voor een leerling sympathiek maken en zorgen voor een fundament voor acceptatie van de regels en routines wat weer zorgt voor een veilig pedagogisch klimaat. Bovenstaande sluit aan bij mijn conclusie uit de theorie in paragraaf 2.4. waarin staat dat de professionele houding van de leerkracht essentieel is bij het zorgen voor een veilig pedagogisch klimaat en een betere groepssfeer. En sluit bovendien ook aan bij mijn rol die mijn collega's noemden waarom dingen goed gaan in mijn groep. (zie 4.1.4.)

5.4. Hoe kan ik de groepssfeer in mijn groep positief beïnvloeden met het programma 'Baas in eigen soap'?

De leerlingen waren zich in groep 7 bewust van het feit dat de sfeer in de groep niet zo goed was. Ze vertelden dit in gesprek met elkaar en mij toen ik ze in de klas kreeg. Een uitspraak die ik mij goed herinner is: "Het is normaal voor ons dat we tegen elkaar schreeuwen". Toen heb ik de Klassenklimaatschaal afgenomen en daar kwam een ondergemiddelde score van 3,19 uit (zie bijlage 15). Naar aanleiding van deze score hebben we weer een groepsgesprek gehouden en groepsregels gemaakt. Vanaf dit moment waren de leerlingen betrokken bij het onderwerp en ontwikkelden ze een mening over de 'stand van zaken' voor wat betreft de groepssfeer en wat er beter kon. De eerste aanzet om leerlingen mede-eigenaar van

de sfeer in de groep te maken was daarmee gezet. Tot die tijd was de leerkracht degene die ervoor moest zorgen dat de leerlingen goed met elkaar omgingen. Wanneer er een ruzie was gingen de leerlingen naar de leerkracht die het probleem dan oploste. De leerkracht was de eigenaar van de ruzie en de leerlingen waren tevreden of ontevreden met haar oplossing.

‘Baas in eigen soap’ is erop gericht dat de leerlingen mede-eigenaar van het probleem en de oplossing worden. Dit sluit aan bij mijn eerder ingezette aanpak. De leerlingen voelden zich steeds meer verantwoordelijk om de groepssfeer te verbeteren. Ook worden er sociale competenties expliciet tijdens de lessen, maar ook de hele dag door geoefend. Het is belangrijk dat dit tweede ook daadwerkelijk gebeurd anders worden de lessen geïsoleerde lesjes waarbij het geleerde vervolgens niet in de praktijk terugkomt.

Bij het werken met het programma ‘Baas in eigen soap’ is het belangrijk dat de leerkracht een professionele houding heeft. Dit houdt in dat hij effectief pedagogisch handelt en een effectief klassenmanagement heeft. Maar ook dat hij reflecteert op zijn handelen en dat handelen eventueel aanpast of verbetert. Reflectievragen van ‘Baas in eigen soap’ die op de voorgrond kwamen toen ik de groepssfeer wilde verbeteren zijn:

- Zelfsturing en verantwoordelijkheid: Wie fietst er?
- Hoe zijn mijn waarden merkbaar voor de leerlingen?
- Hoe spreek je leerlingen aan?
- Met en van elkaar leren; leren de leerlingen sociale competenties in interactie met elkaar?
- Werken aan competenties; hoe wordt er geleerd?

Als je als leerkracht goed reflecteert op deze vijf aspecten maak je de leerlingen mede-eigenaar van de groepssfeer en laat je ook met je eigen houding en gedrag zien hoe jij vindt dat de leerlingen met elkaar om moeten gaan. Ook zorg je er dan voor dat de leerlingen voldoende interactie met elkaar hebben, zodat ze de hele dag door sociale competenties oefenen.

Deze reflectie en de daarop volgende aanpassingen op mijn handelen hebben ervoor gezorgd dat ‘Baas in eigen soap’ binnen 1½ maand effect heeft gehad in mijn groep.

5.5. Slotconclusie en aanbevelingen.

Als ik terugkijk naar mijn onderzoeksvraag en de deelvragen kan ik concluderen dat de groepssfeer positief te beïnvloeden is met 'Baas in eigen soap'. Een voorwaarde hierbij is dat de leerkracht een professionele houding heeft en dat de leerlingen deel zijn van het proces, zodat zij zich eigenaar voelen van de groepssfeer en deze willen veranderen.

Ik zou leerkrachten die werken met een groep met een minder goede groepssfeer willen aanraden om samen met de leerlingen naar een gezamenlijk doel te werken, zodat er sprake is van eigenaarschap en de leerlingen dus gemotiveerd zijn het doel te behalen. Door structureel lessen van 'Baas in eigen soap' te geven en de leerlingen veel samen te laten werken ontstaat er meer interactie. Dit draagt bij aan de groepssfeer.

Ik zal deze manier van werken blijven gebruiken, omdat ik heb gezien dat het, zeker op lange termijn, de groepssfeer positief beïnvloedt.

In dit hoofdstuk heb ik conclusies getrokken uit de gegevens die ik in hoofdstuk 4 beschreven heb. Ook heb ik mijn handelen als leerkracht weergegeven. Tot slot heb ik mijn onderzoeksvraag beantwoord en aanbevelingen gedaan.

Hoofdstuk 6: Reflectie.

In dit hoofdstuk zal ik reflecteren op het onderwerp van mijn onderzoek, mijn eigen ontwikkeling en het doen van het onderzoek. Ook zal ik beschrijven welke invloed dit onderzoek bij mij op school gehad heeft.

6.1. Reflectie op het beïnvloeden van de groepssfeer met ‘Baas in eigen soap’.

De leerlingen voelden zich, zoals ik in paragraaf 1.1. al aangaf, niet veilig in de groep. Daar kwam bij dat ruzies buiten schooltijd ‘uitgevochten’ werden en de ouders van de leerlingen ermee te maken kregen. Na het doen van dit onderzoek zijn de leerlingen zich er meer bewust van geworden dat er altijd bodem is om met dingen waar ze in de klas mee zitten bij mij terecht te kunnen. Ik denk dat het voor de leerlingen een goede les is, vlak voordat ze naar het voortgezet onderwijs gaan, dat ze zelf altijd een rol en dus invloed hebben in sociale processen. Voor de ouders van de leerlingen is het onderzoek minder van belang geweest. Ze hebben niet direct gemerkt of er iets veranderde in de groep. Wel is het zo dat de ouders buiten schooltijd veel minder te maken kregen met incidenten tussen de leerlingen. Mijn collega’s, die hun groep aan dezelfde gang hebben als ik, merken duidelijke verbetering van de sfeer in mijn groep. Ze zeggen dat de kinderen zich heel anders gedragen op de gang. Waar ze eerst ‘druk en agressief’ waren zijn ze nu ‘beginnende pubers in een te groot lichaam’.

Kortom; het doen van dit onderzoek is voor onze school zinvol geweest, omdat ik nu als leerkracht op onze school me volledig heb verdiept in dit thema en daarmee mijn collega’s kan ondersteunen. Dit wordt nu ook vastgelegd in een beleidsplan van de school waarin ik als leerkracht LB de gedragsspecialist ben op onze school.

6.2. Reflectie op mijn eigen ontwikkeling.

Doordat ik mij tijdens het doen van dit onderzoek ben gaan verdiepen in het thema ‘groepssfeer’ ben ik een visie gaan ontwikkelen hoe je deze het beste kunt verbeteren. In het geval van mijn onderzoek gaat het om het programma ‘Baas in eigen soap’, maar de kern van het verbeteren van de groepssfeer ligt wat mij betreft

bij de professionele houding van de leerkracht en de betrokkenheid van de leerlingen. Ik ben mijn kennis over de groepssfeer gaan verdiepen. Doordat ik mij hierin verdiepte kreeg ik op mijn school de mogelijkheid mij te gaan ontwikkelen tot 'specialist lastig gedrag'. Nu ben ik zover dat ik mijn collega's van groep 4 mag coachen in het verbeteren van de groepssfeer en in het omgaan met lastig gedrag. Doordat ik dit proces met mijn groep al doorgemaakt had kon ik hen beter begeleiden en had ik zelf ook een duidelijk beeld waar ik heen wilde.

Ik ben mij door het doen van dit onderzoek meer bewust geworden van de rol van de leerkracht in het groepsproces. Voorheen gaf ik lessen in sociale competenties en veranderde mijn eigen handelen nauwelijks. Nu ben ik mij bewust van mijn eigen professionele houding die bepalend is voor het pedagogisch klimaat en geef ik lessen sociale competenties die ik doortrek naar alle lessen en andere momenten van interactie tussen de leerlingen. Ook ben ik veel meer het belang gaan zien van allerlei vormen van samenwerken van de leerlingen, waardoor ze hun sociale competenties verder ontwikkelen.

De competenties (zie 1.1.) waar ik gedurende het doen van het onderzoek aan gewerkt heb zijn:

- a. Het formuleren van veranderingsdoelen en deze stapje voor stapje in de praktijk brengen.
- b. Reflectie en ontwikkeling.
 - Het nadenken over mijn eigen functioneren als leraar en de invloed daarvan op het gedrag van het kind.
 - Het experimenteren met een andere benadering van de groep en de effecten daarvan nagaan.
 - Gericht werken aan eventuele tekorten in kennis en vaardigheden in het hanteren van gedragsproblemen van kinderen.
- c. Samenwerking met collega's.
 - Het gedrag van de kinderen in relatie tot de context helder en concreet verwoorden.

Ad. a.: Doordat mijn onderzoek een actieonderzoek is was deze competentie erg belangrijk. Ik wilde de groepssfeer verbeteren en heb hiervoor de nodige stappen ondernomen om tot een betere groepssfeer te komen.

Ad. b.: Voordat ik aan mijn studie begon was reflecteren iets wat ik nauwelijks bewust deed. Ik dacht wel na over mijn handelen, maar deed dit dan snel tussen al mijn bezigheden door en bovendien niet systematisch. Dankzij mijn studie ging ik al meer reflecteren op mijn handelen en werd mij meer bewust wanneer mijn handelen effectief was. Doordat ik dit onderzoek heb gedaan ben ik erachter gekomen hoe belangrijk reflecteren is voor de dagelijkse praktijk. Door mijn eigen handelen en houding kan ik zelfs de groepssfeer beïnvloeden. Reflecteren hoort bij je professionele houding en 'Baas in eigen soap' waar wij op school nu mee werken heeft het zelfs als vast onderdeel van het programma.

Ad. c.: Terwijl ik met dit onderzoek bezig was ontwikkelde ik mij op school als gedragsspecialist. Dit had tot gevolg dat ik mijn collega's van groep 4 (in totaal 3) mocht coachen in het omgaan met het lastige gedrag van de leerlingen uit hun groep. Hierbij word ik twee jaar lang begeleid door Nienke de Vries van het Aps. Bij alle drie de collega's heb ik besproken dat zij als leerkracht invloed hebben op het gedrag van de leerlingen en dat het belangrijk is kinderen mede-eigenaar te maken van de groepssfeer.

6.3. Reflectie op het onderzoek.

Het tijdspad voor het uitvoeren van het onderzoek is te kort geweest. Ik had liever vier maanden de tijd gehad om de groepssfeer te verbeteren voordat ik een eindmeting zou doen. Zeker naar ouders en collega's toe vind ik het kort om van hen al een veranderde mening te verwachten. Ook merkte ik dat ik tijdens het schrijven van hoofdstuk 2 al anders ging handelen in de groep, waardoor het proces van beïnvloeden van de groepssfeer al gestart was. De beginmeting kwam daardoor eigenlijk iets te laat waardoor ik waarschijnlijk niet alle invloeden heb kunnen meten.

Het schrijven van hoofdstuk 2 vond ik erg intensief en heb ik voor mijn gevoel door tijdgebrek niet kunnen doen zoals ik wilde. Als ik meer tijd gehad zou hebben had ik me meer hebben kunnen verdiepen in de literatuur. Wel vond ik het erg prettig dat ik

van medestudenten en mijn begeleidster ideeën kreeg om te gebruiken in dit hoofdstuk. Daardoor kon ik het hoofdstuk wel meer diepgang geven.

Ik merkte dat er een ouder was die na het invullen van de eerste enquête de verwachting had dat haar ingevulde tips door mij overgenomen zouden worden. Ze vulde op de enquête in dat ze vindt dat alle ouders van incidenten op de hoogte gebracht moet worden. Toen er vervolgens een ruzie was tussen haar kind en een andere leerling was ze erg boos dat de andere ouder hier niet van op de hoogte gesteld werd. Volgende keer zou het dus goed zijn in de begeleidende brief te vermelden dat ik kijk met welke tips ik wat doe en dat ouders voor vragen of opmerkingen altijd bij me terecht kunnen, zodat eventuele onduidelijkheden dan eerder naar boven komen.

Toen ik de eerste enquête aan de ouders opstelde had ik de verwachting dat ouders meer antwoorden zouden hebben op de open vragen. Ik zou de volgende keer meer specifieke open vragen stellen, want ik denk dat er weinig antwoorden op de open vragen zijn gekomen doordat deze te ruim gesteld zijn.

Het aspect 'mijn kind kom met leuke verhalen over school thuis' heeft mij ook geen bevredigende uitkomst gegeven. Gaandeweg het onderzoek werd mij duidelijk dat het voor de kinderen uit mijn klas niet vanzelfsprekend is dat ze thuis vertellen wat ze op school gedaan hebben en of er eventueel iets leuks gebeurd is. Hierdoor kreeg ik een vertekende uitslag bij de meting van de groepssfeer.

Ik vond het tegenvallen hoeveel moeite ik moest doen om alle enquêtes van de ouders en collega's iedere keer weer terug ingeleverd te krijgen. Ik verwachtte dat ik doordat ik een uiterlijke inleverdatum in de begeleidende brief had vermeld de enquêtes weer op tijd terug zou krijgen, dit was echter niet het geval.

In de loop van het onderzoek werd mij duidelijk dat de sfeer bij de jongens onderling en bij de meisjes onderling heel verschillend is. Naar aanleiding hiervan en naar aanleiding van de tip van mijn begeleidster heb ik de score van de jongens en de meisjes op de Klimaatschaal ook los van elkaar bekeken. De uitslag hiervan bevestigde het beeld dat ik al had van de twee groepen.

6.4. Invloed op de school.

Mijn gedragsverandering voor de groep en het werken met 'Baas in eigen soap' hebben directe invloed gehad op de leerlingen in mijn groep (zie 5.1 en 5.3) . Maar mijn verbeteracties hebben ook een positieve invloed op mijn collega's. Mede doordat ik mij bezighield met de sfeer in mijn groep werd dit onderwerp voor al mijn collega's makkelijker bespreekbaar. Door de hele school heen hebben collega's te maken met groepen met een lastige dynamiek dan wel straatgedrag. Doordat ik mij verdiept heb in dit thema kan ik mijn collega's nu adviseren en coachen in het omgaan met deze groepsprocessen. Ik heb in groep 4 een groeps gesprek gehad met de leerlingen en leerkrachten en dat gesprek afgesloten door gezamenlijke doelen te stellen. Dit had ik niet kunnen doen als ik dit niet eerst zelf in mijn eigen groep gedaan had.

Ik coach mijn collega's nu tijdens het vervolg van dit proces met als doel dat mijn collega's deze gedragsverandering ook zullen doormaken en er door de hele school minder problemen zullen zijn met lastige groepsdynamiek.

Literatuur:

CCV & Sardes. (2006 september). Deel 2: Aanpakken geweld. Domein school.

Binnengehaald 7 november 2010 van

http://www.hetccv.nl/binaries/content/assets/ccv/dossiers/samenleven-en-wonen/geweld/aanpakgeweld_school.pdf.

Donkers, A. (9-9-2009). De Klimaatschaal als reflectie op leraarsgedrag.

Binnengehaald 17-12-2010 van

<http://www.klimaatschaal.nl/docs/Artikel%20klimaatschaal%20Remediaal.pdf>

Harinck, F. (2007). Basisprincipes praktijkonderzoek. Antwerpen/ Apeldoorn: Garant.

Kallenberg, T., Koster, B., Onstenk, J. & Scheepsmma, W. (2007). Ontwikkeling door onderzoek. Utrecht/ Zutphen: ThiemeMeulenhoff.

Marzano, R.J. (2003). What Works in Schools, translating research into action.

ASCD: Alexandria USA.

Meersbergen, E. van (2009). Een gedragspecialist op school. Zorgprimair (2009, no 2), pag. 6-11.

Mulder, J. & Nagtegaal, M.H. (2011). Cahier 2011-1. Evaluatie van de C&SCO-CAM.

Monitoring van de implementatie en doelstellingen van een programma ter preventie van geweld op middelbare scholen. Binnengehaald 9 juni 2011

van http://www.wodc.nl/images/Cahier%202011-1_volledige%20tekst_tcm44-356739.pdf

Prior, F. & Bolt, L. van der (2010). Baas in eigen soap. Sociale competenties oefenen in alle lessen. Utrecht: APS en Sardes.

Stevens, L. (2004). Zin in school. Amersfoort: CPS.

Struiksma, C. en M. Hoogenkamp (2001). Sociale competentie in een continuüm van zorg. In : M.

Voorst van Beest, K. van & Bokkem, M. van (2003). Kinderen en hun sociale talenten. Hilversum: Kwintessens Uitgevers.

Internetbronnen:

<http://www.aps.nl/NR/rdonlyres/73510452-4291-4058-9C88-87288AA717EB/0/Hetzevenbladverbond.PDF>

<http://www.klimaatschaal.nl/>

<http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/vragen-en-antwoorden/wat-doet-de-overheid-om-de-veiligheid-te-vergroten.html>

<http://www.sardes.nl/C143-CSCO.html>

<http://www.zevenbladverbond.nl>

Bijlagen:

Bijlage 1: Groepshulpplannen

Groepshulpplan gedrag (sociaal-emotioneel)
Schooljaar 2010 / 2011
Groep 4

Gedrag (sociaal-emotioneel)

Startdatum 1-9-2010

Einddatum 24-11-2010

Status Gesloten

Probleem De kinderen zijn onrustig, werken chaotisch, praten door elkaar heen, hebben problemen met opletten tijdens instructiemomenten. Resultaten van de lessen zijn onder de maat. Kinderen gaan onzorgvuldig met hun spullen om zoals potlood, gum e.d.

Dina, Karim, Zakaria, Reda en Aya zetten deze onrust vaak in beweging.

Doel Prettig sociaal klimaat:

- lesovergangen verlopen binnen twee minuten en op een rustige manier.
- De kinderen hebben een gerichte werkhouding:
- Over vier weken kunnen de meeste kinderen zich aan de groepsregels houden.(zie aanpak)
- Reda krijgt hiervoor een individueel handelingsplan.

Plan Beloningssysteem: bij elke "lesovergang" komt er een klok op het digitale bord. Deze geeft twee minuten aan. Binnen deze twee minuten doen de kinderen de gevraagde opdracht. Na twee minuten moet de hele groep klaar zitten. Per tafelgroep wordt er gekeken of er een sticker is verdiend. Bij het behalen van een aantal stickers volgt er een beloning voor de hele tafelgroep.

-De kinderen krijgen complimenten wanneer zich aan de bovenstaande punten kunnen houden.

-De regels worden dagelijks in de ochtend en de middag besproken:

- zachtjes praten
- andere kinderen niet storen
- als de juf praat ben ik stil en dan luister ik.
- Voorzichtig om kunnen gaan met de spullen van school en van een ander

Verslag

Evaluatie 24 november 2010:

In de afgelopen periode zijn er veel wisselingen geweest qua leerkrachten waardoor de uitvoering van het plan in het gedrag is gekomen.
Lesovergangen verlopen binnen 2 minuten: doel is behaald.
Beloningssysteem wordt niet meer gehanteerd met uitzondering van Reda waar individuele afspraken mee zijn gemaakt.
Het bespreken van de regels gebeurt nog dagelijks.
De gerichte werkhouding wordt beter maar blijft zeker een aandachtspunt.
Vanaf komende tijd zijn er twee vaste leerkrachten waardoor er meer rust en structuur geboden kan worden.

Betrokkenen De gehele groep.

In het bijzonder:
Karim, Zakaria, Reda, Aya, Dina, Kacper

Handtekening
betrokkenen

Groepshulpplan gedrag (sociaal-emotioneel)

Schooljaar 2010 / 2011

Groep 4

Gedrag (sociaal-emotioneel)

Startdatum 24-11-2010

Einddatum

Status Lopend

Probleem Er is sprake van veel onrust in de groep: tijdens de lessen en vooral bij wisselingen, naar buiten gaan e.d.
De kinderen zijn erg gericht op elkaar, letten erg op elkaar en hebben snel commentaar wat onrust geeft.
Aandacht houden bij de instructie van de leerkracht wordt beter maar verdient nog veel aandacht.
Het omgaan met de spullen blijft moeilijk. Om verantwoordelijkheid te nemen voor hun eigen spullen vinden de meest kinderen erg lastig.

Doel Prettig sociaal klimaat waardoor de leegerichtheid beter wordt.
*kinderen bemoeien zich met zichzelf
*leren samenwerken en complimenten geven
*verantwoordelijkheid nemen voor de eigen materialen

Plan Regels staan op een groot papier in de klas. Iedere dag worden de regels besproken.
Aan het einde van de dag bespreken/evalueren wie een compliment verdient heeft.
De dag starten met de opdracht; heb je alles wat je nodig hebt om aan het werk te gaan.

Verslag

Evaluatie Eind januari 2011.

Betrokkenen De hele groep

**Handtekening
betrokkenen**

Bijlage 2: Gedragsregels en protocollen

Goede regels en afspraken dienen als basis voor een goede communicatie. Daartoe zijn als bijlagen enkele protocollen opgenomen die dit kernachtig weergeven.

Vanuit onze schooldoelstelling kan duidelijk afgeleid worden hoe we met elkaar omgaan, toch is het goed om enkele zaken bij name te noemen.

Binnen onze school gelden de volgende basisgedragsregels:

1. We zorgen ervoor dat iedereen erbij hoort
2. We zorgen voor een positieve en veilige sfeer op school
3. We geven elkaar de ruimte om te groeien
4. We zorgen goed voor onszelf en voor elkaar
5. We zorgen goed voor onze eigen spullen en die van een ander
6. Meningsverschillen lossen we pratend op
7. Als we een probleem niet samen kunnen oplossen dan vragen we de meester/juf om hulp
8. We spreken elkaar aan op gemaakte afspraken

Hiernaast blijft er ruimte voor groepsspecifieke regels die samen met de groep opgesteld worden en niet in tegenstelling met de basisgedragsregels zijn. We houden elkaar aan de opgestelde regels en zorgen ervoor dat we samen met de kinderen die verantwoordelijkheid dragen. De groep wordt nadrukkelijk betrokken in de handhaving en bespreking van incidenten.

In de bijlagen zijn voor een aantal aspecten gedragscodes nader uitgewerkt.

- bijlage 1: Voorkomen ongewenst seksueel gedrag en het voorkomen van discriminatie
- bijlage 2: Protocol voorkomen en aanpak pesten
- bijlage 3: Protocol veilig Internet gebruik

Deze protocollen dienen onderdeel uit te maken van de groepsmap van iedere leerkracht. Bovendien zullen de spelregels die er uit voortvloeien ook voor de leerlingen duidelijk gemaakt en gehouden moeten worden door ze op gezette tijden aan de orde te stellen.

BIJLAGE 2: PROTOCOL VOORKOMEN EN AANPAK PESTEN

Doelstelling:

“ Alle kinderen mogen zich in hun basisschoolperiode veilig voelen, zodat zij zich optimaal kunnen ontwikkelen”. Door regels en afspraken zichtbaar te maken kunnen kinderen en volwassenen, als er zich ongewenste situaties voordoen, elkaar aanspreken op deze regels en afspraken.

Door elkaar te steunen en wederzijds respect te tonen stellen we alle kinderen in de gelegenheid om met veel plezier naar school te gaan!

Pesten komt helaas op iedere school voor, ook bij ons. Het is een probleem dat wij onder ogen zien en op onze school serieus aan willen pakken. Daar zijn wel enkele voorwaarden aan verbonden:

Pesten moet als probleem worden gezien door alle direct betrokken partijen: leerlingen (gepeste kinderen, pesters en de zwijgende groep), leerkrachten en de ouders/ verzorgers (hierna genoemd: ouders)

De Roos moet proberen pestproblemen te voorkomen. Los van het feit of pesten wel of niet aan de orde is, moet het onderwerp pesten met de kinderen bespreekbaar worden gemaakt, waarna met hen regels worden vastgesteld.

Als pesten optreedt, moeten leerkrachten (in samenwerking met de ouders) dat kunnen signaleren en duidelijk stelling nemen. Wanneer pesten ondanks alle inspanningen toch weer de kop opsteekt, moet de school beschikken over een directe aanpak. Wanneer het probleem niet op de juiste wijze wordt aangepakt of de aanpak niet het gewenste resultaat oplevert dan is de inschakeling van een vertrouwenspersoon nodig. De vertrouwenspersoon Wil Schrandt kan het probleem onderzoeken, deskundigen raadplegen en het bevoegd gezag adviseren.

HET PROBLEEM

De piek van het pesten ligt tussen 10 en 14 jaar, maar ook in lagere en hogere groepen wordt er gepest. Een pestproject alleen is niet voldoende om een eind te maken aan het pest- probleem. Het is

beter om het onderwerp regelmatig aan de orde te laten komen, zodat het ook preventief kan werken.

HOE GAAN WE ERMEE OM

Op school willen we regelmatig een onderwerp in de groep (kringgesprekken) aan de orde stellen. Onderwerpen als veiligheid, omgaan met elkaar, rollen in een groep, aanpak van ruzies etc. komen aan de orde.

Andere werkvormen zijn ook denkbaar, zoals; spreekbeurten, rollenspelen, regels met elkaar afspreken over omgaan met elkaar en groepsopdrachten.

Het voorbeeld van de leerkrachten (en thuis de ouders) is van groot belang. Er zal minder gepest worden in een klimaat waar duidelijkheid heerst over de omgang met elkaar, waar verschillen worden aanvaard en waar ruzies niet met geweld worden opgelost, maar uitgesproken. Agressief gedrag van leerkrachten, ouders en de leerlingen wordt niet geaccepteerd. Leerkrachten nemen duidelijk stelling tegen dergelijke gedragingen.

Een effectieve methode om pesten te stoppen of binnen de perken te houden, is het afspreken van regels voor de leerlingen.

Signalen van pesterijen kunnen o.a. zijn:

- altijd een bijnaam, nooit bij de eigen naam noemen
- zogenaamde leuke opmerkingen maken over een klasgenoot
- een klasgenoot voortdurend ergens de schuld van geven
- briefjes doorgeven
- e-mail
- beledigen
- opmerkingen maken over kleding
- isoleren
- buiten school opwachten, slaan of schoppen
- op weg naar huis achterna rijden
- naar het huis van het slachtoffer gaan
- bezittingen afpakken
- schelden of schreeuwen tegen het slachtoffer

Uiteraard is deze lijst niet uitputtend en we zullen er rekening mee moeten houden dat er steeds weer nieuwe vormen zullen opduiken.

Leerkrachten en ouders moeten daarom alert zijn op de manier waarop kinderen met elkaar omgaan en duidelijk stelling nemen wanneer bepaalde gedragingen hun norm overschrijden.

REGEL 1: Een belangrijke stelregel is dat het inschakelen van de leerkracht niet wordt opgevat als klikken. Vanaf de kleutergroep brengen we kinderen dit al bij: je mag niet klikken, maar.....als je wordt gepest of als je ruzie met een ander hebt en je komt je er zelf niet uit dan mag je hulp aan de leerkracht vragen. Dit wordt niet gezien als klikken.

REGEL 2: Een medeleerling heeft ook de verantwoordelijkheid om het pestprobleem bij de leerkracht aan te kaarten. Alle leerlingen zijn samen verantwoordelijk voor een goede sfeer in de groep.

REGEL 3: Samenwerken zonder bemoeienissen: school en gezin halen voordeel uit een goede samenwerking en communicatie. Dit neemt niet weg dat iedere partij moet waken over haar eigen grenzen. Het is bijvoorbeeld niet de bedoeling dat ouders naar school komen om eigenhandig een probleem voor hun kind op te komen lossen.

Bij problemen van pesten zullen de directie en de leerkrachten hun verantwoordelijkheid (moeten) nemen en indien nodig overleg voeren met de ouders. De inbreng van de ouders blijft bij voorkeur beperkt tot het aanreiken van informatie, tot het geven van suggesties en tot het ondersteunen van de aanpak van de school.

ALGEMEEN GELDENDE REGELS

schoolregels op basis van respect en vertrouwen

1. We zorgen ervoor dat iedereen erbij hoort
2. We zorgen voor een positieve en veilige sfeer op school

3. We geven elkaar de ruimte om te groeien
4. We zorgen goed voor onszelf en voor elkaar
5. We zorgen goed voor onze eigen spullen en die van een ander
6. Meningsverschillen lossen we pratend op
7. Als we een probleem niet samen kunnen oplossen dan vragen we de meester/juf om hulp
8. We spreken elkaar aan op gemaakte afspraken

Deze regels gelden op school en daarbuiten.

Kinderen mogen in hun eigen groep samen met de leerkracht aanvullende groepsregels afspreken. Zowel schoolregels als groepregels zijn zichtbaar in de klas opgehangen.

We bieden alle regels aan het begin van ieder cursusjaar tegelijk aan. Om de regels actueel te houden kiest iedere groep een regel van de week/maand en hangt deze goed zichtbaar op in het lokaal. Eventueel kan er schoolbreed een bepaalde regel, voor een bepaalde tijd in de schijnwerpers gezet worden.

AANPAK VAN RUZIES EN PESTGEDRAG IN 4 STAPPEN

Wanneer leerlingen ruzie met elkaar hebben en/of elkaar pesten proberen zij en wij:

STAP 1 Er eerst zelf (en samen) uit te komen.

STAP 2 Op het moment dat een van de leerlingen er niet uitkomt (in feite het onderspit delft en verliezer of zondebok wordt) heeft deze het recht en de plicht het probleem aan de meester of juf voor te leggen.

STAP 3 De leerkracht brengt beide partijen bij elkaar voor een verhelderinggesprek en probeert samen met hen de ruzie of pesterijen op te lossen en (nieuwe) afspraken te maken. Deze afspraken worden in de groep van de bewuste kinderen goed besproken en samen wordt er op toegezien dat de afspraken worden nagekomen.

Bij herhaling van pesterijen / ruzies tussen dezelfde leerlingen volgen sancties.

STAP 4 Bij herhaaldelijke ruzie/pestgedrag neemt de leerkracht duidelijk stelling en spreekt de leerling die pest /ruzie maakt hier in de groep op aan. Ook de inzet van de groep wordt hierbij aan de orde gesteld.

Wanneer een kind in herhaling blijft vallen worden de ouders ingelicht en proberen we in goed overleg samen te werken aan een bevredigende oplossing.

De leerkracht biedt altijd hulp aan de gepeste en begeleidt de pester, indien nodig in overleg met de ouders en/of externe deskundigen.

SANCTIES

Wanneer een leerling blijft doorgaan met pesten, ondanks de gemaakte afspraken, dan kan de leerling worden bestraft. De straf is opgebouwd in 5 fases; afhankelijk hoelang de pester door blijft gaan met zijn/ haar pestgedrag en geen verbetering vertoond in zijn / haar gedrag:

Fase 1:

- * Een schriftelijke opdracht zoals een stelopdracht over de toedracht en zijn of haar rol in het pestprobleem.
- * Een of meerdere pauzes binnen blijven.
- * Nablijven tot alle kinderen naar huis vertrokken zijn.
- * Door gesprek: bewustwording voor wat hij met het gepeste kind uithaalt.
- * Afspraken maken met de pester over gedragsveranderingen. De naleving van deze afspraken komen aan het einde van iedere week (voor een periode) in een kort gesprek aan de orde.

Fase 2:

*Een gesprek met de ouders, als voorgaande acties op niets uitlopen. De medewerking van de ouders wordt nadrukkelijk gevraagd om een einde aan het probleem te maken. De school heeft alle activiteiten vastgelegd in een notitie in de groepsmap en de school heeft al het mogelijke gedaan om een einde te maken aan het pestprobleem.

Fase 3: Bij aanhoudend pestgedrag kan deskundige hulp worden ingeschakeld zoals de Schoolbegeleidingsdienst, de schoolarts van de GGD of schoolmaatschappelijk werk.

Fase 4: Bij aanhoudend pestgedrag kan er voor gekozen worden om een leerling tijdelijk in een andere groep te plaatsen, binnen de school. Ook het (tijdelijk) plaatsen op een andere school behoort tot de mogelijkheden.

Fase 5: In extreme gevallen kan een leerling geschorst of verwijderd worden (voor dit protocol verwijzen wij u naar het schoolplan)

BEGELEIDING GEPESTE LEERLING

Medeleven tonen en luisteren en vragen: hoe en door wie wordt er gepest en nagaan hoe de leerling zelf reageert, wat doet hij/zij voor, tijdens en na het pesten. Huilen of heel boos worden is juist vaak een reactie die een pester wil uitlokken. De leerling in laten zien dat je op een andere manier kunt reageren. Zoeken en oefenen van een andere reactie bijvoorbeeld je niet afzonderen. Het gepeste kind in laten zien waarom een kind pest en nagaan welke oplossing het kind zelf wil. Daarbij de sterke kanten van de leerling benadrukken en hem/haar belonen (schouderklopje) als de leerling zich anders/beter opstelt.

Bovendien gaan we het gesprek aan met de ouders van de gepeste leerling en de ouders van de pester(s). Het gepeste kind niet overbeschermen bijvoorbeeld naar school brengen of 'ik zal het de pesters wel eens gaan vertellen'. Hiermee plaats je het gepeste kind juist in een uitzonderingspositie waardoor het pesten zelfs nog toe kan nemen.

BEGELEIDING PESTER

Praten; zoeken naar de reden van het ruzie maken/ pesten (baas willen zijn, jaloezie, verveling, buitengesloten voelen) en laten inzien wat het effect van zijn/ haar gedrag is voor de gepeste. Het kind excuses aan laten bieden en in laten zien welke sterke (leuke) kanten de gepeste heeft. Pesten is verboden in en om de school: wij houden ons aan deze regel. We belonen (schouderklopje) het kind als het zich aan de regels houdt.

We leren het kind niet meteen kwaad te reageren, leren beheersen, de 'stop-eerst-nadenken-houding' of een andere manier van gedrag aanleren. We kunnen overwegen hiervoor een SOVA training aan te bieden.

Contact tussen ouders en school; elkaar informeren en overleggen. Inleven in het kind; wat is de oorzaak van het pesten?

- Zoeken van een sport of club; waar het kind kan ervaren dat contact met andere kinderen wel leuk kan zijn.

- Inschakelen hulp; sociale vaardigheidstrainingen ; Jeugdgezondheidszorg; huisarts; GGD
- Oorzaken van pestgedrag kunnen zijn:
 - o Een problematische thuissituatie
 - o Voortdurend gevoel van anonimiteit (buitengesloten voelen)
 - o Voortdurend in een niet-passende rol worden gedrukt
 - o Voortdurend met elkaar de competitie aan gaan
 - o Een voortdurende strijd om macht in de klas of in de buurt

ADVIEZEN AAN OUDERS

Ouders van gepeste kinderen:

1. Houd de communicatie met uw kind open, blijf in gesprek met uw kind.
2. Als pesten niet op school gebeurt, maar op straat, probeert u contact op te nemen met de ouders van de pester(s) om het probleem bespreekbaar te maken.
3. Pesten op school kunt u het beste direct met de leerkracht bespreken.
4. Door positieve stimulering en zgn. schouderklopjes kan het zelfrespect vergroot worden of weer terug komen.
5. Stimuleer uw kind tot het beoefenen van een sport.
6. Steun uw kind in het idee dat er een einde aan het pesten komt.

Ouders van pesters:

1. Neem het probleem van uw kind serieus
2. Raak niet in paniek: elk kind loopt kans pester te worden
3. Probeer achter de mogelijke oorzaak te komen
4. Maak uw kind gevoelig voor wat het anderen aandoet
5. Besteed extra aandacht aan uw kind
6. Stimuleer uw kind tot het beoefenen van een sport
7. Corrigeer ongewenst gedrag en benoem het goede gedrag van uw kind
8. Maak uw kind duidelijk dat u achter de beslissing van school staat

Alle andere ouders:

1. Neem de ouders van het gepeste kind serieus
2. Stimuleer uw kind om op een goede manier met andere kinderen om te gaan
3. Corrigeer uw kind bij ongewenst gedrag en benoem goed gedrag
4. Geef zelf het goede voorbeeld
5. Leer uw kind voor anderen op te komen
6. Leer uw kind voor zichzelf op te komen

Bijlage 3: Klassenregels zichtbaar in de groepen?

Bekeken op: 18-1-1011

<i>Groep</i>	<i>Klassenregels zichtbaar in de groep?</i>
1/2a	Nee
1/2b	Ja
1/2c	Ja
3	Ja
4	Ja
5	Nee
6	Ja
7	Ja
8	Ja
nk	Nee

Bijlage 4: Semi-gestructureerd interview

Ik houd dit interview in het gesprekskamertje tegenover groep 3, zodat er niemand mee kan luisteren.

Ik zal aantekeningen maken van de antwoorden van de leerlingen.

De B-vragen zijn evt. 'doorvraag'-vragen.

Inleiding interview;

Met dit interview wil ik erachter komen waardoor jij denkt dat de sfeer in de groep verder te verbeteren is. Wat jij denkt dat nodig is voor een goede groepssfeer en wat jij denkt dat er verbeterd moet worden in onze klas. Als ik dat weet ga ik proberen dat met jullie te verbeteren.

Ik kies niet iedereen uit de groep uit voor zo'n interview als dit. Ik heb jou gekozen omdat geen tijd heb om dit met iedereen te doen en omdat ik denk dat meerdere kinderen vinden wat jij vindt. Het is belangrijk dat je je eigen mening vertelt. Omdat het jouw mening is kan er geen antwoord fout zijn.

Tot slot is het belangrijk te weten dat ik niets uit dit interview zal doorvertellen.

De vragen:

1. A Wanneer vind je het gezellig in de klas?
B Wat zijn we dan aan het doen?
2. A Waarom denk je dat de groepssfeer niet altijd even goed is?
B Waardoor komt dat?
3. Wat moet er in de klas zijn om een goede groepssfeer te hebben?
(wondervraag)
4. A Wat moet er hier in de klas veranderen zodat de groepssfeer (nog) beter wordt?
B En wat nog meer?
5. A Als het gaat om het verbeteren van de groepssfeer; waar vind je dan dat ik als juf goed in ben?
B Vind je dat ik jullie op een goede manier aanspreek of ben ik soms zelf respectloos?
B Luister ik goed naar jullie?
6. A Vind je dat we genoeg samenwerken?

B Vind je dat dat goed gaat?

7. Zijn er nog dingen die je wilt toevoegen?

Bedankt voor interview. Wat vond je ervan?

Bijlage 5: Schaalvraag beginsituatie

Voordat de leerlingen dit formulier in moeten vullen ga ik klassikaal een woordweb maken over 'groepssfeer'. Zo zorg ik dat de kinderen aan alle aspecten die bij groepssfeer horen denken.

Schaalvraag

Omcirkel het cijfer op de schaal van 0 tot 10 dat je de ***sfeer in onze groep*** geeft?

0 betekend dat de sfeer in onze groep het slechtst is van alle scholen van Nederland.
10 betekend dat de sfeer in onze groep het beste is van alle scholen in Nederland.

0 ____ 1 ____ 2 ____ 3 ____ 4 ____ 5 ____ 6 ____ 7 ____ 8 ____ 9 ____ 10

Je mag je naam niet op je blaadje te zetten!

Bijlage 6: Enquête leerkrachten beginsituatie

Beste collega,

Zoals je weet volg ik de opleiding tot gedragsspecialist. Mijn tweede studiejaar staat in het teken van het doen van een praktijkonderzoek (meesterstuk).

Voor het doen van dit onderzoek vraag ik jouw medewerking.

Mijn onderzoeksvraag is: Is de groepssfeer in mijn groep positief te beïnvloeden met het programma 'Baas in eigen soap'? Het doel van mijn onderzoek is het verbeteren van de sfeer in mijn groep.

Nu ben ik om te beginnen bezig met het in kaart brengen van de huidige situatie in de groep. Vooral hoe is de sfeer nu en wat zouden we graag veranderd zien? Omdat jij ook lesgeeft in mijn groep wil ik graag van jou weten wat jij van de sfeer in de groep vindt.

Zou je de onderstaande enquête in willen vullen en uiterlijk **-*-2011 bij mij in willen leveren?

Alvast bedankt!

Groeten,

Marieke

	nooit	soms	meestal	altijd
De leerlingen vinden het gezellig in de klas.				
De leerlingen voelen zich veilig in de klas.				
De sfeer tussen de leerlingen is prettig.				
De leerlingen benaderen elkaar op een vriendelijke manier.				
Het taalgebruik van de leerlingen is positief.				
De leerlingen reageren op een positieve manier op elkaar.				
De leerlingen gaan respectvol met elkaar om.				
De leerlingen complimenteren elkaar.				
De leerlingen nemen verantwoordelijkheid voor elkaar.				
De leerlingen spelen samen.				

Welk cijfer tussen 0 en 10 geef je de sfeer in deze groep?

Welke aspecten van de groepssfeer gaan goed in deze groep?

Hoe denk je dat dit komt?

Welke aspecten van de groepssfeer gaan niet (of minder) goed in deze groep?

Hoe denk je dat dit komt?

Heb je nog tips om de groepssfeer te verbeteren in deze groep?

Bijlage 7: Enquête ouders beginsituatie

Beste ouders/ verzorgers,

Zoals u misschien weet volg ik een opleiding tot gedragspecialist. Mijn tweede studiejaar staat in het teken van het doen van een praktijkonderzoek.

Ik vraag uw medewerking voor het doen van dit onderzoek.

Het doel van mijn onderzoek is het verbeteren van de sfeer in de groep.

Mijn onderzoeksvraag luidt: Is de groepssfeer in mijn groep positief te beïnvloeden met het programma 'Baas in eigen soap'? 'Baas in eigen soap' is het programma dat wij op school aan het implementeren zijn met als doel leerlingen en leerkrachten concrete vaardigheden bij te brengen om op een goede, positieve manier met elkaar om te gaan en zo de sociale veiligheid op school te vergroten.

Nu ben ik om te beginnen bezig met het in kaart brengen van de huidige situatie in de groep. Ik wil vooral graag weten hoe de sfeer nu is en wat we graag veranderd zouden willen zien?

Ik zou graag willen weten wat u van de sfeer in de groep vindt. Het is belangrijk dat u uw eigen mening geeft en dit niet door uw kind in laat vullen. U hoeft geen naam in te vullen op de enquête.

Zou u de onderstaande enquête in willen vullen en uiterlijk **-*-2011 op school in willen leveren?

Alvast bedankt!

Groeten,

Marieke Hollander

	nooit	soms	meestal	altijd
Mijn kind vindt het leuk op school.				
Mijn kind vindt het gezellig in de klas.				
Mijn kind voelt zich op zijn gemak in de groep.				
Mijn kind komt met leuke verhalen over school thuis.				
De sfeer tussen de leerlingen is prettig.				
De kinderen gaan respectvol met elkaar om.				

Welk cijfer tussen 0 en 10 geeft u de sfeer in deze groep?

Heeft u nog suggesties om de sfeer te verbeteren in deze groep?

Kunt u aangeven wat er al goed gaat en waar ik mee door moet gaan?

Bijlage 8: Enquête voor 6 leerlingen van het semi-gestructureerde interview

Ik vertel de zes kinderen die ik geïnterviewd heb dat deze enquête gaat over de situatie in de klas na het interview.

	ja	hetzelfde	nee
Ik vind het nu gezelliger in de klas.			
Wordt er al rustiger en vriendelijker op elkaar gereageerd?			
Werken we de laatste tijd meer in tweetallen?			
Word er minder uitgelachen in de klas?			
Werken we meer samen?			
Werken we met meer verschillende kinderen samen?			
Is er al wat veranderd in de klas waardoor de groepssfeer verbeterd is?			

Wat vind jij de belangrijkste verandering?

Bijlage 9: Schaalvraag eindmeting

Voordat de leerlingen dit formulier in moeten vullen ga ik klassikaal het woordweb over 'groepssfeer' weer op het bord zetten, zodat alle leerlingen weer duidelijk in hun hoofd hebben wat wij er allemaal onder verstaan.

Schaalvraag

Omcirkel het cijfer op de schaal van 0 tot 10 dat je de ***sfeer in onze groep*** nu geeft.

0 betekend dat de sfeer in onze groep het slechtst is van alle scholen van Nederland.
10 betekend dat de sfeer in onze groep het beste is van alle scholen in Nederland.

0 ____ 1 ____ 2 ____ 3 ____ 4 ____ 5 ____ 6 ____ 7 ____ 8 ____ 9 ____ 10

Je mag je naam niet op je blaadje te zetten!

Bijlage 10: Enquête leerkrachten eindmeting

Beste collega,

Eerder heb ik je medewerking gevraagd door een enquête in te vullen voor het doen van een onderzoek naar de groepssfeer in mijn groep. Het doel van dit onderzoek is het verbeteren van de sfeer in mijn groep.

Begin februari heb ik de beginsituatie in kaart gebracht. Vervolgens ben ik in mijn groep aan de slag gegaan met 'Baas in eigen soap'. Nu ben ik bezig de huidige situatie in kaart te brengen en ben ik benieuwd of er verandering in de groepssfeer ervaren wordt.

Ik wil je vragen of je de sfeer in mijn groep veranderd vindt in vergelijking met het eerste halfjaar van dit schooljaar.

Zou je onderstaande enquête in willen vullen en uiterlijk 8-4-2011 bij mij in willen leveren?

Alvast bedankt!

Groeten,
Marieke

	Minder geworden	Hetzelfde gebleven	Beter geworden
De leerlingen vinden het gezellig in de klas.			
De leerlingen voelen zich veilig in de klas.			
De sfeer tussen de leerlingen is prettig.			
De leerlingen benaderen elkaar op een vriendelijke manier.			
Het taalgebruik van de leerlingen is positief.			
De leerlingen reageren op een positieve manier op elkaar.			
De leerlingen gaan respectvol met elkaar om.			
De leerlingen complimenteren elkaar.			
De leerlingen nemen verantwoordelijkheid voor elkaar.			
De leerlingen spelen samen.			

Welk cijfer tussen 0 en 10 geef je de sfeer in deze groep nu?

Merk je een duidelijke verandering ten opzichte van het eerste deel van dit schooljaar?

Ja / nee (omcirkel je antwoord)

Zo ja,

a- wat is er veranderd?

b- hoe denk je dat dit komt?

Zo nee,

Hoe denk je dat dit komt?

Bijlage 11: Enquête voor de ouders; eindmeting

Beste ouders/ verzorgers,

Eerder heb ik uw medewerking gevraagd door een enquête in te vullen voor het doen van een onderzoek naar de groepssfeer de groep van uw kind. Het doel van dit onderzoek is het verbeteren van de sfeer in de groep.

Begin februari heb ik de beginsituatie in kaart gebracht. Vervolgens ben ik in mijn groep aan de slag gegaan met het programma 'Baas in eigen soap'. Nu ben ik bezig de huidige situatie in kaart te brengen en ben ik benieuwd of er verandering in de groepssfeer ervaren wordt.

Ik wil u vragen of u de sfeer in de groep veranderd vindt in vergelijking met het eerste halfjaar van dit schooljaar. Het is weer belangrijk dat u uw eigen mening geeft en dit niet door uw kind in laat vullen. U hoeft geen naam in te vullen op de enquête.

Zou u onderstaande enquête in willen vullen en uiterlijk 8-4-2011 op school in willen leveren?

Alvast bedankt!

Groeten,

Marieke Hollander

	Minder geworden	Hetzelfde gebleven	Beter geworden
Mijn kind vindt het leuk op school.			
Mijn kind vindt het gezellig in de klas.			
Mijn kind voelt zich op zijn gemak in de groep.			
Mijn kind komt met leuke verhalen over school thuis.			
De sfeer tussen de leerlingen is prettig.			
De kinderen gaat respectvol met elkaar om.			

Welk cijfer tussen 0 en 10 geeft u de sfeer in deze groep nu?

—

Merkt u een verandering ten opzichte van het eerste deel van dit schooljaar?

Ja / nee (omcirkel uw antwoord)

Zo ja,

a- wat is er veranderd?

b- hoe denkt u dat dit komt?

Heeft u nog opmerkingen met betrekking tot de sfeer in de groep?

Bijlage 12: Onderzoek CCV& Sardes
(CCV & Sardes, 2006)

Aangeetoonde effecten	Er zijn verschillende effectmetingen gedaan (Farrell e.a., 2001; Farrell e.a. 2003 a,b) waarbij gebruik werd gemaakt van vergelijkbare controlegroepen om de effecten van de interventie te meten. Gevonden significante effecten voor de 6th grade in vergelijking met de controlegroep: ● Minder straffen voor wapenbezit ● Minder schorsingen ● Minder verwondingen ● Grotere deelname aan het peer mediation programma ● Meer kennis van het lesmateriaal (sic!) Een aantal van de effecten werd ook na zes maanden aangetoond, maar was verdwenen na een jaar. In een andere studie voor 6th graders werden deels dezelfde, deels andere effecten gevonden (o.a. over het geringere voorkomen van verbaal geweld en pesten) Significante effecten van het 7th grade programma in vergelijking met de controlegroep: ● Minder ervaren spanning dor de leerlingen ● Minder drankgebruik bij jongens ● Minder schorsingen bij jongens, maar daarentegen meer bij meisjes. De test na zes maanden leverde andere positieve effecten op (o.a. minder wapenbezit, drank- en drugsgebruik). In een andere studie werden vergelijkbare effecten aangetoond. Het programma voor de 8th grade is (nog) niet geëvalueerd. De onderzoekers vinden de resultaten bemoedigend voor de effectiviteit van het programma.
-----------------------	--

Literatuurverwijzingen Contacten /materialen	
Literatuur	Literatuur: Meyer, A.L., Farrell, A.D., <i>Promoting Nonviolence in Early Adolescence; Responding in Peacefull and Positive Ways</i>; 2000, New York, Kluwer Academic/Plenum Publishers Artikelen over onderzoek naar effecten: Farrell, A., Meyer, A , White, K. <i>Evaluation of Responding in Peacefull and Positive Ways(RIPP): a school-based prevention program for reducing violence among urban adolescent;</i>, 2001, Journal of Clinical Chails Psychology 2001, Vol.30, no 4, 451 – 463. Farrell, A., Meyer, A , Sullivan. T.N., Kung E.M., <i>Evaluation of Responding in Peacefull and Positive Ways(RIPP):Seventh grade Violence prevention curriculum;</i> 2003, Journal of Child an Family Studies, 2003, Vol.12, No 1, 101 – 120. Farrell, A., Valois, R., Meyer, A., Tidwell, R., <i>Impact of the RIPP Violence Prevention program on Rural Middle School Students;</i> 2003, The Journal of Primary Prevention, vol 24, no 2, 143 – 167. Websites: http://www.has.vcu.edu/RIPP/ http://www.modelprograms.samhsa.gov/pdfs/Details/RiPP.pdf

Bijlage 13: Reflectievragen 'Baas in eigen soap'

Wie staat er voor de klas?

1. Wat zijn jouw waarden en hoe is dat voor de leerlingen merkbaar?

2. Wat zijn je kwaliteiten en hoe benut je die?

3. Hoe spreek je de leerlingen aan?

Hoe organiseer je de lessen?

4. Zelfsturing en verantwoordelijkheid: wie fietst er?

5. Met en van elkaar leren: wat hebben de leerlingen met elkaar te maken?

6. Werken aan competenties: hoe wordt er geleerd (en is dit leren of doen)?

7. Echtheid: hoe interessant, herkenbaar, betekenisvol of nuttig is het voor de leerlingen?

Bijlage 14: Alle gegeven antwoorden semi-gestructureerd interview

Vraag 1. Wanneer vind je het gezellig in de klas? Wat zijn we dan aan het doen?	Vraag 2. Waarom denk je dat de groeps sfeer niet altijd even goed is?	Vraag 4. Wat moet er hier in de klas veranderen zodat de groeps sfeer (nog) beter wordt?
Grappjes maken Gezellig praten Geintjes maken	Onaardig vragen Niet aardig reageren en vragen agressief reageren Niet aardig vragen	Rustig en aardig praten Rustig en normaal reageren Snel boos zijn
Sociale oefeningen, dan kun je met elkaar praten Dramalessen Baas-lessen Dramalessen	Invaller Snel verdeeld worden	Complimenten
Samenwerken Samenwerken Samenwerken met taal	Lachen om fouten	Verschillende tweetallen werken, zodat je iedereen goed leert kennen.
Film kijken en dan chips delen	Met gym verpest 1 kind het voor de rest.	Sportiever zijn
Rustig werken	Elkaar aanspreken	Niet uitlechten Elkaar niet uitlechten
Samenspelen Buitenspelen	Bij voetbal snel ruzie	Meer sociale dingen doen
Woorden uitleggen	meningsverschillen	Op de computer werken zonder elkaar te storen
Mening respecteren		Elkaar groeten
Stemmen		Aanbieden elkaar te helpen
Gym		Iedereen mee laten doen
		Niet met elkaar bemoeien

Vraag 3. Wat moet er in de klas zijn om een goede groeps sfeer te hebben?	Vraag 6. Vind je dat we genoeg samenwerken? Vind je dat dat goed gaat?
Iedereen praat rustig en aardig. We geven elkaar complimenten.	Ja, we werken genoeg samen. We zouden wel met meer verschillende kinderen moeten samenwerken.
We reageren normaal op elkaar en worden niet snel boos.	We zouden met meer verschillende types moeten samenwerken.
We werken rustig zonder elkaar te storen en hebben geen ruzie.	Ja, we werken genoeg samen.
We praten rustig, we groeten elkaar en we bieden aan elkaar te helpen.	Samenwerken is leuk. We kunnen misschien zelf beslissen wanneer we samen willen werken en wanneer niet.
We kletsen samen en maken stil ons eigen werk.	We werken veel samen en dat is goed.
We spelen veel buiten en mogen snoep mee.	We moeten met meer verschillende tweetallen samenwerken, dan leer je iedereen beter kennen.

Bijlage 15: Verslag over klimaat in de klas groep 7

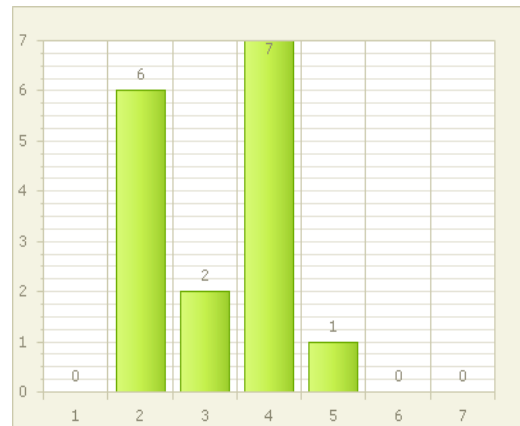
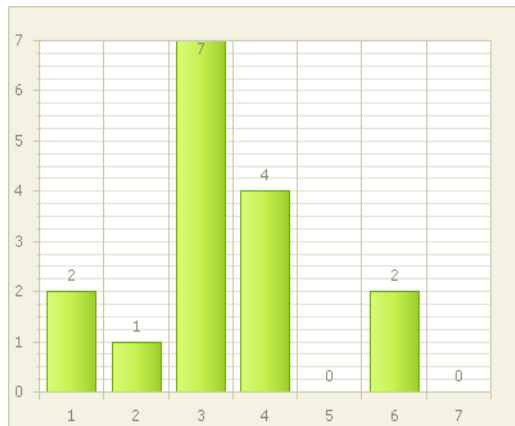
Geslacht	Kwaliteit	Sfeer
Jongen	4	2
Jongen	3	4
Jongen	4	3
Jongen	3	2
Meisje	3	4
Meisje	6	4
Jongen	3	2
Jongen	3	4
Meisje	3	5
Jongen	2	2
Jongen	6	2
Meisje	1	2
Meisje	3	4
Meisje	1	3
Jongen	4	4
Meisje	4	4

1=zeer laag, 2=laag, 3=ondergemiddeld 4=gemiddeld 5=bovengemiddeld, 6=hoog en 7=zeer hoog

Kwaliteit onderlinge leerlingrelaties: Gemiddelde = 3,31 (standaardafwijking = 1,40)

Sfeer in de klas: Gemiddelde = 3,19 (standaardafwijking = 1,05)

Kwaliteit onderlinge leerlingrelaties:

Sfeer in de klas:

Verslag over: Klimaat in de klas midden groep 7

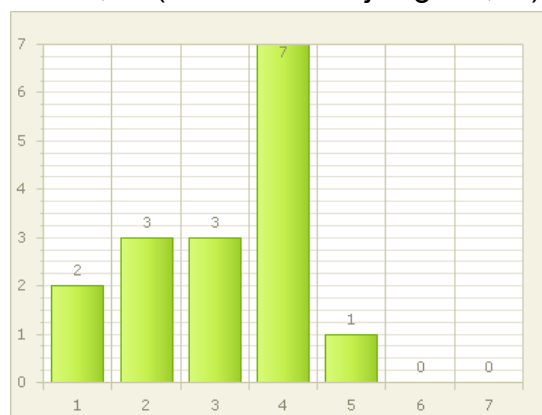
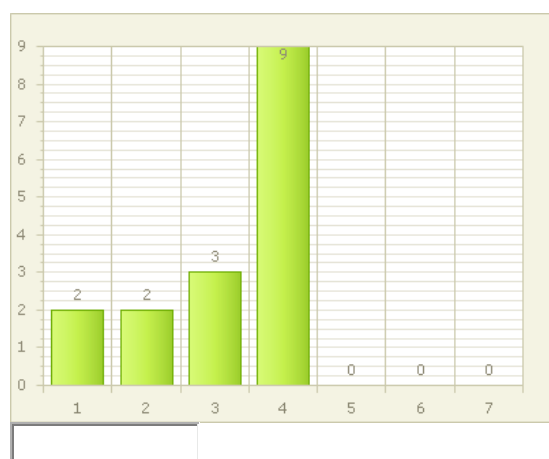
Geslacht	Kwaliteit	Sfeer
Jongen	3	2
Jongen	3	3
Jongen	4	4
Jongen	4	3
Meisje	1	1
Meisje	4	4
Jongen	2	1
Jongen	4	4
Meisje	3	4
Jongen	4	2
Jongen	4	4
Meisje	2	3
Meisje	4	5
Meisje	1	4
Jongen	4	2
Meisje	4	4

1=zeer laag, 2=laag, 3=ondergemiddeld 4=gemiddeld 5=bovengemiddeld, 6=hoog en 7=zeer hoog

Kwaliteit onderlinge leerlingrelaties: Gemiddelde = 3,19 (standaardafwijking = 1,11)

Sfeer in de klas: Gemiddelde = 3,13 (standaardafwijking = 1,20)

Kwaliteit onderlinge leerlingrelaties:

Sfeer in de klas:

Bijlage 16: Invullingen enquête leerkrachten beginsituatie

	nooit	soms	meestal	altijd
De leerlingen vinden het gezellig in de klas.			2	1
De leerlingen voelen zich veilig in de klas.			1	2
De sfeer tussen de leerlingen is prettig.			3	
De leerlingen benaderen elkaar op een vriendelijke manier.			2	1
Het taalgebruik van de leerlingen is positief.		1	2	
De leerlingen reageren op een positieve manier op elkaar.		2		1
De leerlingen gaan respectvol met elkaar om.		1	1	1
De leerlingen complimenteren elkaar.		2	1	
De leerlingen nemen verantwoordelijkheid voor elkaar.		1	2	
De leerlingen spelen samen.			2	1

Welk cijfer tussen 0 en 10 geef je de sfeer in deze groep?

Lkr. 1: 7

Lkr. 2: 6

Lkr. 3: 8

Welke aspecten van de groepssfeer gaan goed in deze groep?

Lkr. 1: Als de lln. moeten samenwerken.

Lkr. 2: Ze kunnen gezellig goed werken. Fijne sfeer als je binnenkomt.

Lkr. 3: De kinderen leren om te gaan met verschillen, helpen elkaar, lossen zoveel mogelijk ruzies positief met elkaar op. Voelen zich veilig in de groep.

Hoe denk je dat dit komt?

Lkr. 1: Wordt, denk ik, vaak gedaan.

Lkr. 2: Er staat een vrolijke betrokken leerkracht voor de groep.

Lkr. 3: Veilig in de groep. Duidelijke regels, leerkracht bevestigt positief gedrag; voorbeeldfunctie. De kinderen hebben het gevoel er echt bij te horen, wordt echt geluisterd. Goed contact met de leerkracht.

Welke aspecten van de groepssfeer gaan niet (of minder) goed in deze groep?

Lkr. 1: Bij de overgang van de lessen is er vaak onrust. Er zijn enkele leiders die de groep meetrokken.

Lkr. 2: Het gedrag in de gang. Er wordt veel lichamelijk en verbaal op elkaar gereageerd.

Lkr. 3: Sommige kinderen weten hun grenzen niet en gaan door. Korte lontjes, kleine oorzaken, grote ruzies.

Hoe denk je dat dit komt?

Lkr. 1: Als de strakke lijn wegvalt. Als de leiders er geen zin in hebben, volgt de rest alsof ze niet durven voor zichzelf op te komen.

Lkr. 2: De groep neemt 'nog' geen verantwoordelijkheid voor prettig gedrag buiten het lokaal.

Lkr. 3: Kinderen hebben geen zelfvertrouwen, worden thuis altijd negatief behandeld (ik ben niet goed), daardoor is het gedrag negatief en vragen ze om negatieve aandacht.

Heb je nog tips om de groepssfeer te verbeteren in deze groep?

Lkr. 1: De leiders meer positieve verantwoordelijkheid geven zodat ze zelf geen manier (negatief) moeten zoeken om zich te doen gelden.

Lkr. 2: Er gezellig bij staan om evt. heftige reacties bij te sturen/ kanaliseren.

Lkr. 3: Stimuleren positief gedrag + samen. Oplossingsgericht werken; hoe beter. Niet direct ingaan op negatief gedrag in de groep; later.

Bijlage 17: Invullingen enquête ouders beginsituatie

	nooit	soms	meestal	altijd
Mijn kind vindt het leuk op school.		1	5	7
Mijn kind vindt het gezellig in de klas.		2	5	6
Mijn kind voelt zich op zijn gemak in de groep.		3	5	5
Mijn kind komt met leuke verhalen over school thuis.	1	7	4	1
De sfeer tussen de leerlingen is prettig.		3	6	4
De kinderen gaan respectvol met elkaar om.		6	3	4

Welk cijfer tussen 0 en 10 geeft u de sfeer in deze groep?

- ☐ 1: 7
- ☐ 2: 7+
- ☐ 3: 7
- ☐ 4: 8
- ☐ 5: 8
- ☐ 6: 9
- ☐ 7: 8
- ☐ 8: 8
- ☐ 9: 6 ½
- ☐ 10: 8
- ☐ 11: 7
- ☐ 12: 8
- ☐ 13: 8

Heeft u nog suggesties om de sfeer te verbeteren in deze groep?

- ☐ 1: Nee.
- ☐ 2: Ben blij met deze school.
- ☐ 3: Nee.
- ☐ 4: Ja, meer respect voor elkaar.
- ☐ 5:
- ☐ 6: Aandacht besteden aan dat de kinderen elkaars godsdienst respecteren.
- ☐ 7: Nee
- ☐ 8: Dat als de kinderen iets fout zeggen we niet meteen gaan lachen. En als iemand aan het denken is dat we geen antwoord gaan geven.
- ☐ 9: Dat kinderen respect voor elkaar moeten hebben. Niet elkaar pesten en als het toch doen ook ouders erbij betrekken.
- ☐ 10:
- ☐ 11: Nee.

- O 12:
- O 13

Kunt u aangeven wat er al goed gaat en waar ik mee door moet gaan?

- O 1: De les.
- O 2:
- O 3: Dat de kinderen goed met elkaar omgaan.
- O 4: n.v.t.
- O 5:
- O 6: U lost de problemen goed op tussen de kinderen als die er zijn. Gaat u zo door!
Het gaat hartstikke goed.
- O 7: Alles
- O 8: Dat de kinderen goed met elkaar omgaan.
- O 9: Ik denk dat de kinderen zich gewoon aan de regels moeten houden en dat de regels ook duidelijk moeten zijn. De sfeer is nu wat beter en er wordt beter op het gedrag gelet. Kinderen met negatief gedrag in de klas of buiten (in de pauze) als dat vaak voorkomt moeten de ouders op de hoogte gebracht worden.
- O 10: Tot nu toe vind ik dat alles goed gaat. Gaat u maar zo door!
- O 11: Rekenen.
- O 12: 8
- O 13: Leuke sfeer.

Bijlage 18: Invullingen enquête voor 6 leerlingen van het semi-gestructureerde interview

	ja	hetzelfde	nee
Ik vind het nu gezelliger in de klas.	3	3	
Wordt er al rustiger en vriendelijker op elkaar gereageerd?	1	4	1
Werken we de laatste tijd meer in tweetallen?		6	
Word er minder uitgelachen in de klas?	3	3	
Werken we meer samen?	6		
Werken we met meer verschillende kinderen samen?		4	2
Is er al wat veranderd in de klas waardoor de groepssfeer verbeterd is?	3	3	

Wat vind jij de belangrijkste verandering?

L 1: Er word veel minder uitgelachen en we helpen elkaar meer.

L 2: We werken meer samen, bijv. met 'Baas in eigen soap'.

L 3: We werken meer samen met 'Baas in eigen soap'.

L 4: Dat bijna iedereen met respect praat, dat het gezelliger is.

L 5: Hoe je reageert tegen iemand.

L 6: -

Bijlage 19: Invullingen enquête leerkrachten eindmeting

	Minder geworden	Hetzelfde gebleven	Beter geworden
De leerlingen vinden het gezellig in de klas.		1	1
De leerlingen voelen zich veilig in de klas.		1	1
De sfeer tussen de leerlingen is prettig.			2
De leerlingen benaderen elkaar op een vriendelijke manier.			2
Het taalgebruik van de leerlingen is positief.			2
De leerlingen reageren op een positieve manier op elkaar.			2
De leerlingen gaan respectvol met elkaar om.		1	1
De leerlingen complimenteren elkaar.			2
De leerlingen nemen verantwoordelijkheid voor elkaar.			2
De leerlingen spelen samen.		1	1

Welk cijfer tussen 0 en 10 geef je de sfeer in deze groep nu?

Lkr. 1: 7 ½

Lkr. 2: 8

Merk je een duidelijke verandering ten opzichte van het eerste deel van dit schooljaar?

Lkr. 1: Ja

Lkr. 2: Ja

Zo ja,

a- wat is er veranderd?

Lkr. 1: Ik "ervaar" de groep vnl. bij binnenlopen/ ganggedrag. Signaleerde ik voorheen regelmatig straatgedrag/ straattaal, nu valt het mij op dat dit veel minder voorkomt.

Lkr. 2: De meisjes heel bijzonder, positief in de groep. Samenhorig! Een paar jongs kunnen zich heel negatief en respectloos uitlaten in en uit de school. Heel storend voor in de groep.

b- hoe denk je dat dit komt?

Lkr. 1: De leerlingen zijn minder uit op reactie ontlokken van hun omgeving (van mij, van mijn leerlingen). Ik ervaar het als dat ze krachtiger geworden zijn.

Lkr. 2: Pubergedrag, stoer gedrag? Ze doen elkaar na. M.b.t. de jongens (een paar)
Jammer, wel aanspreekbaar op gedrag. Trekken elkaar naar beneden. Zien op dat
moment niet het eigen handelen.

Zo nee,
Hoe denk je dat dit komt?

Bijlage 20: Invullingen enquête voor de ouders; eindmeting

	Minder geworden	Hetzelfde gebleven	Beter geworden
Mijn kind vindt het leuk op school.		10	4
Mijn kind vindt het gezellig in de klas.		8	6
Mijn kind voelt zich op zijn gemak in de groep.		9	5
Mijn kind komt met leuke verhalen over school thuis.	1	10	3
De sfeer tussen de leerlingen is prettig.		8	6
De kinderen gaat respectvol met elkaar om.	1	8	5

Welk cijfer tussen 0 en 10 geeft u de sfeer in deze groep nu?

- ☐ 1: 9
- ☐ 2: 7
- ☐ 3: 8
- ☐ 4: 9
- ☐ 5: 7
- ☐ 6: 7
- ☐ 7: 7
- ☐ 8: 7
- ☐ 9: 8
- ☐ 10: 8
- ☐ 11: 7
- ☐ 12: 8
- ☐ 13: 7
- ☐ 14: 8

Merkt u een verandering ten opzichte van het eerste deel van dit schooljaar?

- ☐ 1: Ja
- ☐ 2: Nee
- ☐ 3: Ja
- ☐ 4: Ja
- ☐ 5: Ja
- ☐ 6: Ja
- ☐ 7: Ja
- ☐ 8: Nee
- ☐ 9: Nee
- ☐ 10: Nee
- ☐ 11: Ja
- ☐ 12: Nee
- ☐ 13: Nee

O 14:Nee

Zo ja,

a- wat is er veranderd?

O 1: Het omgaan met kinderen is beter geworden.

O 3: De kinderen gaan goed met elkaar om.

O 4: Leuke trips naar museum en concerten.

O 5: Heel veel verandering, de kinderen gaan beter met elkaar om.

O 6: Als de kinderen iets willen dan vragen ze het.

O 7: Minder klachten van mijn kind over de kinderen die hem pesten.

O 11: Jullie doen vaker 'Baas in eigen soap'.

hoe denkt u dat dit komt?

O 1: Dit komt omdat de juffrouw heel professioneel is. 'Baas in eigen soap' vind ik een waardevol programma.

O 3: Mijn kinderen zeggen dat.

O 4: Meer budget gemeente.

O 5: -

O 6: Door de regels die er zijn gemaakt.

O 7: Geen idee.

O 11:Door de juf.

Heeft u nog opmerkingen met betrekking tot de sfeer in de groep?

O 1: Nee.

O 3: Nee.

O 4: Nee.

O 5: Nee.

O 6: Nee.

O 7: Ga zo door met 'Baas in eigen soap'.

O 11:Nee.